

Зыкыныгъэм итамыгъэу мэбыбатэ

Шэжэ зилэм лъапсэр егъэпытэ, купкыр егъэбагъо. Адыгэ Республикэм икъэралыгъо быракъ и Мафэ хэбзэ шапхэм диштэу мэлылфэгъум и 25-м игъэклотыгъэу дгъэмэфэкыгъ. Лъэпкъ зэфэшхьафхэр зыхэлэжьэгъэ зэхыхъу Мыекъуапэ шыкыагъэр лофыгъошлэм егъэжаплэ фэхъугъ.

Республикэм икълэ шхьалэ ипарк дэхьаплэ мэфэкыр шаублагъ. Адыгэ быракъым и Мафэ шызылуклагъэхэм гукъэкыжыгъу ялэщтыр лъэпкъ шэжым кыпкырэклэ. Лъэжхэр зэзыпхырэ лофтхьабзэр гъашлэм хэкыуаклэрэп.

Адыгэ Республикэм и Лышхъу Тхьаклушынэ Аслъан, республикэм и Парламент и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, Правительствэм, Парламентым, Мыекъуапэ иадминистрацияе якулыкыушлэхэр, кълэм ина-роднэ депутатхэм я Совет хэтхэр, республикэм иобщественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» иллыклогхэр, шлэныгъэлэжхэр, Хэгъэгъу зеошхом, ти Улэшыгъэ Клуачлэхэм, лофшлэным яветеранхэр, гъэсэнэгъэм, культурэм, искусствэм ялофшлэхэр, студентхэр, клэлэеджаклогхэр, спортсменхэр, нэмыкхэри адыгэ быракъым имэфэклэ эфешиагъэх.

Шыу бланэхэр

Ахэр зэкълэми апэ итхэу Мыекъуапэ иурам шхьалэу Краснооктябрьскэм кырэклэх. Быракъ уцышхьохэу жьогъо 12-р, щэбзашхэр кызышхьыдыкы-хэрэр шыухэм лъэгъупхъэу агъэбыбатэх. Нэбгырэ шэ

пчъагъэ хъухэу урам шхьалэм кырыклогхэрэм кълэм дэххэр, хьаклэхэр ашлогъэшлэгъонэу яплых, лэгу кыафитеох. Ис-мелэ Фатимэ зипэщэ клэлэ-цыкыу ансамблэу «Зэрдахэр» дэхэдэд. Адыгэ шьошэ пльы-жыыр зэкълэми ащыгъ, урамым ишъомбгъуагъэ фэдиз плэми хъунэу адыгэ быракъэу ахы-рэр аубгъугъ. Ныбжыклогхэм уагъэгъухо. Зэлэпахыгъэ быракъышхор ахы. Хъау — клэлэ-хэр пшыгъэгъэх. Агъэлэплэрэ быракъым лэпэклэ зэрэнэсы-хэрэм гушлуагъо хагъуатэ.

Пщынаом егъэжыынчы

Адыгэ Республикэм искусствэхэмклэ иколледжэу У. Тхьабысымым ыцлэклэ щытым иеджаклогхэр зэхэтхэу лъэпкъ мэкъа-мэр агъэу. Пщынаом пщынэр егъэжыынчы, пхъэкычаохэри дахэклэ къахэщых. Зэхэщакло-

хэм шлуклэ афэтлэгъурэр пщы-наохэр гошгыгъэхэу купхэм зэ-рахэтхэр ары. Адыгэ орэдыр тыди щэлэу, къашъом зезыгъэ-ушъомбгъу зышлоигъохэм пчэгур афизурэп.

Ти Лышхъу Тхьаклушынэ Аслъан кыфэгъушлорэр маклэп. Къэралыгъо телерадиокманиеу

«Адыгеим» ижурналистэу Пэнэшэу Аллэ А. Тхьаклушынэм, общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итхьаматэу Бэгъушъэ Адам, нэмыкхэм гушылэгъу афэ-хъугъ. Урамым кырыклогхэзэ журналистым иупчлэхэр арэ-тых. Псэ зыпыт гушылэхэм мэфэклым имэхьанэ кълэты.

Республикэм шыпсэурэ кълэм дзалхэм культурэмклэ яобщест-ствэу «Дуслыкыр» мэфэклым чанэу хэлажэ. Урысыем, Ады-геим, Татарстан якъэралыгъо быракъхэр агъэбыбатэх, кълэм дзал шьуашэр ащыгъ. «Дуслы-кым» итхьаматэу, Мыекъуапэ ина-роднэ депутатхэм я Совет идепутатэу Алям Ильясовыр нэгъушлэ.

— Мэфэкл шлагъу тызыхэ-лажьэрэр, — ело А. Ильясо-вым. — Лъэпкъ зэфэшхьафхэр зэготхэу урам шхьалэм рэклог. Адыгеим и Лышхъу Тхьа-клушынэ Аслъан тыфэраз. Ады-геим тисэу тыбзэ, тиорэдхэр зэтэгъашлэх, Мыекъуапэ еджа-плэ кышгэжыагыгъэ дьыл... — Слъэгъурэм сегъэгъушлэ,

— кълэуатэ Адыгэ Республи-кэм лъэпкъ лофхэмклэ, лэклэб къэралхэм ащыпсэурэ тильэп-кыгъухэм адырлэ зэпхыны-гъэхэмклэ ыкли кълэбар жьугъэм иамалхэмклэ и Комитет итхьа-матэу, мэфэклым изэхэщэклог куп ипашэу Шхьэлэхэо Ас-кэр. — Илээси 3 — 4 зы-ныбжэ клэлэцылкыгъуэм къащы-ублагъэу зыныбжэ хэклогъэмэ анэсыжыгъу, нэбгырабэ мэфэ-клым шызылуклагъ. Сабыйхэм непэ альэгъурэр, зэхыхырэ егъашлэ ащыгъушхьыщтэп.

Аулэ Юр, Платыкыо Ас-лъан, Абыдэ Хыс, Бэрзэдж Асыет, Сихьаджэко Ирин, Брантлэ Бэлэ, Бажэ Кая, Едыдж Батырай, Мэщфэшлэ Нэдждэт, Хъот Юныс, Гыш Нухь, нэмыкхэу гушылэгъу ты-зыфэхъугъэхэм ясэнэхьатхэр зэфэшхьафых. Адыгэ быра-кыр ыгъэбыбатэзэ Хьаткыо Саусэр кызырэтлуагъэу, мэфэ-кыр тиереспубликэ зэрэщыкыла-гъэр дунаим шызылэашлэшт. лэклэб хэгъэгъумэ кырыкыжы-гъэ тильэпкыгъэумэ ащ фэдэ мэфэ гушлуагъо кыаклуштми ашлэгъахэл.

(Икълэх я 8-рэ н. ит).

Теклоныгъэм ичъыг ыгъэтлысхьагъ

Урысые экологическэ шэмбэт шыхьафэу «Зеленая весна-2015-рэ» ыкли акцияе «Теклоныгъэм имэз» зыфилорэрэм Адыгэ Республикэм и Лышхъу Тхьаклушынэ Аслъан мы мафэхэм ахэлэжыагъ. Ащ кыдыхэлэытагъэу Теклоныгъэм ипхъэшэбэ чыг Мыекъопэ гупчэ паркым щигъэтлысхьагъ.

лофтхьабзэм хэлэжыагъэх Хэгъэгъу зеошхом иветеранхэр, хэбзэ кыулыкыуэхэм, обществен-нэ организациехэм ялыклогхэр, ныбжыклогхэр, клэлэеджаклогхэр. АР-м и Лышхъу ветеранхэм гушылэгъу афэхъугъ, кълэра-лыгъом политикэу зэрихъэрэм диштэу ахэм лыхъужыныгъэу зэрэхьагъэр тшымыгъушхьаным,

кытхэмытыжхэм яшлэжэ дгъэ-лэплэным республикэм ипа-щэхэм сыдигъуи аналэ зэрэ-тырагъэтыщтыр арылуагъ.

— Тикъэралыгъо нахэ пытэ хъунымклэ, хэхъоныгъэхэр ышынхэмклэ, Къырым тэтые хъужынымклэ, Хэгъэгъу зеошхом тилыфхэм Теклоныгъэу кышгэ-дахыгъэм тарихъ шыпкыгъу

пылпыр ухъумагъэ хъунымклэ УФ-м и Президентэу Влади-мир Путиным иполитикэ дэтэ-гъаштэ. Тишлэжэ дгъэлэплэзэ ащ фэдэ еклоглэклэр лэшлэ-гъухэм апхырыттын фэе, — кылуагъ Тхьаклушынэ Аслъан.

Ылпшэкклэ зигугъу кълэтыгъэ лофтхьабзэхэм афэдэхэр джырэ уахътэм Урысыем ишъолпыр-хэм зэкълэми ащэклог ыкли Теклоныгъэм ия 70-рэ илээс ахэр фэгъэхьыгъэх. АР-м и Лышхъу ыгъэтлысхьыгъэ чыг цыкыур кълэ-пыхъужыгъу Вол-гоград кыраци, мы мафэхэм Мыекъуапэ къацагъ.

(Икълэх я 2-рэ н. ит).

НЕПЭ КЫХЭТЫУТЫХЭРЭМ АЩЫЩХЭР:

Я 2-рэ нэклубгъор

Кълэбар зэфэшхьафхэр.

Я 5-рэ нэклубгъор

АР-м изаслуженнэ журналистэу Къат-мэс Фатимэ итхыгъэу «Хьадэгъум теклуагъэхэр» зыфилорэр.

Я 7-рэ нэклубгъор

Зы адыгэ унагъо Хэгъэгъу зеошхом илээ-хьан кырыкылагъэм фэгъэхьыгъ.

Теклоныгъэм ичъыг ыгъэтӕсхьагъ

(Икӕлӕх).

Мы чъыг лъапкӕу шӕлӕрхэм ащӕгъӕтӕсхьӕхэрэм тарихъ гъӕшӕгъон апыл. Сталинград цыклогъэ зӕошхом мы пхъӕшӕбӕ чъыгӕр кӕыхӕкӕыжъыг ыкӕи ащ нӕпӕ илъӕси 100 фӕдиз ыныбжӕу специалистхэм кӕалытӕ. Волгоград кӕышӕблӕр «Егъӕшӕрӕ машӕм» дӕж кӕышӕкӕы, шӕлӕныгъэм, советскӕ цыфхэм лӕыхужъныгъӕу зӕрахъагъэм ятамыгъӕу ар цыт. Заом илъӕхъан мы чъыгым цӕ пчъагъӕ кӕытефагъ нахъ мышӕми, кӕызӕтенӕжъыг, цыфхӕр ыгъӕгушӕхӕу Волгоград кӕышӕкӕы. 1957-рӕ илъӕсым кӕышӕгъӕжъагъӕу чыӕопс-тарихъ мӕхъан зилӕ саугъӕтӕу мы чъыгӕр алытӕ. Ащ кӕыпкыгъӕу чъыг цыкӕлоу Мыекъуапӕ щӕгъӕтӕсхьагъэм дӕж шӕжъ мыжъо

щӕгъӕтӕлыгъ. АР-м и Лӕышхъӕу Тхъакӕушынӕ Аслъан мӕфӕкӕи шыкӕлм тетӕу ар кӕызӕлуыгъ ыкӕи агъӕтӕсхьӕгъӕу чъыг цыкӕлӕр «Теклоныгъэм ипхъӕшӕбӕ чъыг» ишапхъӕхэм зӕрадиш-тӕрӕр кӕззыушыхъатырӕ сер-тификатыр Мыекъопӕ кӕэлӕ ад-министрацием ипащӕу Алек-сандр Наролиным ритыжъыг.

— Хӕгъӕгу зӕошхом, тари-хъым яшыхъатуу цыт пхъӕшӕбӕр джы Мыекъуапӕ шӕлӕ хъу-гъ. Дгъӕтӕсхьӕгъӕу чъыг цыкӕлӕр тадӕж кӕызӕрӕщыкӕыштым, зӕрӕхъӕштым ыкӕи цыфхӕр зы-щызӕрӕугъиӕр чыпӕу зӕрӕхъу-штым сицыхъӕ тель. Илъӕс пчъагъӕхӕр тешӕгъӕхӕми, рес-публикӕм щыпсӕухӕрӕри, тыхъа-кӕлӕхӕри мыщ кӕкӕлуалӕхӕзӕ, кӕгъагъӕхӕр кӕлӕрӕхъащтых ыкӕи тицыфхэм Хӕгъӕгу зӕо-

шхом лӕыхужъныгъӕу щызӕра-хъагъӕр агу кӕагъӕкӕыжъыгъӕу ашӕышт, — кӕылуагъ Тхъакӕу-шынӕ Аслъан.

Мы мӕфӕ дӕдӕм дзӕкӕлопхэм ясаугъӕтӕу Мыекъуапӕ дӕтым АР-м и Лӕышхъӕу ӕкӕлопӕг ыкӕи Теклоныгъэм ия 70-рӕ илъӕс ӕхъулӕу кӕырым сӕснӕим ичъыг цыкӕлӕ 70-м яаллӕе игъӕпсын фӕгъӕхъыгъӕу лӕфтхъабзӕм хӕлӕжъагъ.

Шӕмбӕт шӕыхъафӕу «Зеленая весна-2015-рӕ» ыкӕи ак-циеу «Теклоныгъэм имӕз» зы-филохӕрӕм Адыгеим имуници-пальнӕ образованиихӕр зӕклӕ ахӕлӕжъагъӕх, мы мафӕхэм чъыг мини 3-м ӕхъу агъӕтӕс-хъану агъӕнафӕ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурӕтыр А. Гусевым тыри-хыгъ.

Гъогухэм ящынӕгъончъагъӕ тегушӕлагъӕх

Адыгӕ Республикӕм и Премьер-министрӕу Къумпӕл Мурат тхъамӕтагъӕу щызӕрихъӕзӕ джырӕблагъӕу шӕлӕгъӕу зӕлукӕлм хӕлӕжъагъӕх хӕгъӕгу кӕлоцӕ лӕфхӕмкӕлӕ республикӕм иминистрӕу Александр Речицкӕр, гъогурыкӕлоныр щынӕгъончъӕнымкӕлӕ республикӕ кӕулыкӕухэм, псауныгъэм икӕзухъумӕнкӕлӕ ыкӕи псӕолӕшӕнымкӕлӕ министерствӕхэм япащӕхӕр.

Хӕгъӕгу кӕлоцӕ лӕфхӕмкӕлӕ Министерствӕм кӕызӕритыгъӕ-мкӕлӕ, республикӕм игъогухэм кӕатехъухъӕрӕ авариехӕр про-цент 13-кӕлӕ нахъыбӕ хъугъӕх, хӕкӕлодагъӕр — процент 14-кӕлӕ, шӕобж зытещагъӕхӕр — про-цент 12-кӕлӕ. Мыекъуапӕ, Кош-хъӕблӕ ыкӕи Шӕуджӕн район-хӕр хӕмытхӕу, муниципальнӕ образовании 6-мӕ гъогухэм кӕа-техъухъӕрӕ тхъамыкӕлагъӕохӕр на-хъыбӕ ащыхъугъӕх. Чыпӕлӕхэм ащызӕрахъӕрӕ лӕфтхъабзӕхӕр, хӕгъӕгу кӕлоцӕ лӕфхӕмкӕлӕ кӕу-лыкӕухэм зӕралытӕрӕмкӕлӕ, икӕунхӕу цытӕп. Мы илъӕсыр кӕызихъагъӕм кӕышӕгъӕжъагъӕу гъогурыкӕлоныр щынӕгъончъӕным-кӕлӕ кӕулыкӕум илофышӕхэм ад-министративнӕ хӕбзӕуӕкӕоныгъӕ-хэм япхыгъӕу протокол мин 37-м ӕхъу зӕхагъӕуцуагъ. Ащ фӕ-дӕ хӕбзӕуӕкӕоныгъӕхӕр процент 20-кӕлӕ нахъыбӕ хъугъӕх. Ушъ-хъагъу зӕфӕшхъафхэм кӕах-кӕлу автомобилест мин 1,1-м ӕдостоверениехӕр алахыгъӕх. Нӕбгырӕ 37-мӕ уголовнӕ лӕф-кӕапагъӕтӕджагъ, илъӕсӕу икӕыгъэм епытыгъӕмӕ, процент 48-кӕлӕ ар нахъыб.

Республикӕм и Премьер-министрӕ кӕызӕрӕхигъӕшъыгъӕ-мкӕлӕ, гъогухэм кӕатехъухъӕрӕ хъугъӕ-шӕагъӕхэм япхыгъӕу лӕфы-гъохэм республикӕм ипащӕхэм ренӕу аналӕ атырагъӕты. Хӕгъӕгу кӕлоцӕ лӕфхӕмкӕлӕ Министерствӕм изӕлукӕлу Адыгӕ Республикӕм и Лӕышхъӕу зыхӕлӕжъагъӕми а лӕфыгъор ары анахъӕу зы-щытегушӕлагъӕхӕр. Къумпӕл Мурат чыпӕлӕхэм япащӕхэм кӕаджагъ гъогухэм ящынӕ-гъончъагъӕкӕлӕ республикӕ, му-ниципальнӕ комисиӕхэм аш-тӕрӕ унашъохӕр зӕклӕ икӕоу агъӕцӕкӕлӕнхӕу.

— Гъогухэм ащ фӕдӕ тхъамы-

кӕлагъохӕр кӕатемыхъухъанхэм епхыгъӕу лӕфшӕлым нахъыжъ-хӕри, общественнӕ организа-циехӕри, кӕзбарлыгъӕлӕс амал-хӕри кӕыхӕгъӕлӕжъӕгъӕнхӕ фае. Шапхъӕу шӕлӕхӕр зыуӕкӕохӕрӕм, бзӕджшӕлагъӕхӕр зезыхъӕхӕрӕм цыфхэм язӕхахъӕхэм ащӕтегу-шӕлӕхӕзӕ ашӕын фае. Ешъуагъӕу рулым зӕрӕлутысхъӕхӕрӕм, хӕб-зӕгъӕуцугъӕу шӕлӕхӕр зӕрауӕкӕ-хӕрӕм, бзӕджшӕлагъӕхӕр зӕрӕ-зӕрахъӕхӕрӕм обществӕр лӕ-мыуцужъ хушӕтӕп, — кӕыхигъӕ-щыгъ Къумпӕл Мурат.

Муниципальнӕ образование пӕпчъ мы лӕзныкӕомкӕлӕ лӕфхэм язытет фӕгъӕхъыгъӕу зӕдӕгушъ-лӕгу дырӕлагъ. Чыпӕлӕхэм ялӕшъ-хъӕтетхэм игъо афӕлӕгъугъ ащ фӕдӕ тхъамыкӕлагъохӕр гъогу-хэм кӕатемыхъухъанхэмкӕлӕ Кош-хъӕблӕ районым зӕшулуиырӕ лӕфыгъохэм акӕырыпплынхӕу. Хӕгъӕгу кӕлоцӕ лӕфхӕмкӕлӕ Ми-нистерствӕм кӕызӕрӕхигъӕшъы-гъӕмкӕлӕ, анахъ шӕогъӕ ин кӕытӕу а лӕфыр мы районым шӕызӕ-хъагъӕу хъугъӕ. Премьер-ми-нистрӕр хъыкумхэм яунашъо-хэм ягъӕцӕкӕлӕн аналӕ тырагъӕ-тынӕу кӕаджагъ.

Лӕзрыкӕохӕр зыщызӕпыры-кӕыхӕр чыпӕлӕхӕр зӕтегӕпсы-хъӕгъӕнхэм илофыгъо шъхъафӕу кӕалӕтыгъ. Илъӕситӕум кӕыкӕлоцӕ зӕклӕми зӕдагъӕфедӕрӕ ащ фӕдӕ зӕпырыкӕыплӕ 84-рӕ зӕтырагъӕ-псыхъащт, 4-рӕ — федеральнӕ гъогухэм кӕахеубыгъӕ, 90-р — муниципальнӕ образованиехэм яех.

Видеозӕлукӕлм илъӕхъан жъы-дӕдӕ хъугъӕ унӕхэм цыфхӕр кӕачӕшъыжъӕгъӕнхэм, сабий ибӕхэм зычӕсышӕт унӕхӕр ягъӕ-гъотыгъӕнхэм, фӕтӕрыбӕу зӕ-хӕт унӕхӕр игъӕкӕлотыгъӕу гъӕ-цӕкӕлӕжъыгъӕнхэм япхыгъӕу лӕ-фыгъохэм анӕсыгъӕх.

Яшӕжъ агъӕлӕапӕ

Чернобыль иатомнӕ элект-ростанцие аварие кӕызышъыгъ-гъӕр мыгъӕу илъӕс 29-рӕ зӕ-рӕхъурӕм фӕгъӕхъыгъӕу зӕхахъӕ мӕлыльфӕгъум и 26-м Мыекъуа-пӕ шылагъ.

Ащ хӕлӕжъагъӕх АР-м лӕпкӕ лӕфхӕмкӕлӕ, лӕкӕыб кӕӕралхэм ащыпсӕурӕ тильӕпкӕгъӕухэм адырӕлӕ зӕпхыныгъӕхэмкӕлӕ ыкӕи кӕзбар жъугъэм иамалхэмкӕлӕ и Комитет итхъаматӕу Шъхъӕ-лӕхъо Аскӕр, АР-м и Къӕра-лыгъо Совет — Хасӕм идепу-татӕу Евгений Саловыр, муни-ципальнӕ гъӕпсыкӕлӕ зилӕ «Кӕалӕу Мыекъуапӕ» иадминистрацие ипащӕ игуадзӕу Сергей Стель-мах, Адыгӕ республикӕ обще-ственнӕ организациехэм ялы-кӕохӕр, радиациеи ыпкӕ кӕыкы-гъӕу тхъамыкӕлагъохэм ядӕгъӕзы-жъын хӕлӕжъагъӕхӕр ыкӕи ахэм ялахъылхӕр.

Кӕызӕрӕугъиӕгъӕхэм АР-м и Лӕышхъӕу Тхъакӕушынӕ Аслъан ыцӕлӕкӕ Шъхъӕлӕхъо Аскӕр шӕ-

фӕс кӕарихыгъ. Ащ кӕызӕрилуа-гъӕмкӕлӕ, Чернобыль кӕышъыгъӕу авариеи гумӕкыгъоу кӕызди-хъыгъэм идӕгъӕзыжъын Ады-геим икыгъӕу нӕбгырӕ 800-м ӕхъу чанӕу хӕлӕжъагъ. Амылӕ-гъурӕ пӕым псӕемыблӕжъӕу ти-цыфхӕр ӕбӕныгъӕх. Гукау нахъ мышӕми, зидунай зыхъожъыгъӕр макӕлӕп, ахэм яшӕжъ пстӕуми агъӕлӕапӕ. Тицыфхэм лӕыхужъ-ныгъӕу зӕрахъагъӕр зышамы-гъӕгъупшӕу, ящылӕкӕлӕ-псӕу-кӕлӕ нахъышлу шыгъӕныр, сьд фӕдӕ лӕзныкӕокӕи лӕпылӕгу афӕхъу-гъӕныр, ягумӕкӕлӕхӕр зӕхашӕнхӕр пшӕрыл шъхъалӕу зыфагъӕу-цужъых.

Мы тхъамыкӕлагъом идӕгъӕ-зыжъын хӕлӕжъӕгъӕу пстӕуми АР-м и Лӕышхъӕу ыцӕлӕкӕи, ӕжъ ышъхъӕкӕи шъхъащӕ зӕрафашы-рӕр, зӕрафӕразӕхӕр Шъхъӕлӕхъо Аскӕр кӕылуагъ.

Чернобыль шылагъӕхэм лӕы-хужъныгъӕу зӕрахъагъӕр лӕуж пчъагъӕхэм кӕызӕрахӕнӕштыр,

ар ӕгъӕшӕрӕ шӕжъӕу цыфхэм агу зӕрилъыштыр ыкӕи псауу кӕӕнагъӕхэм амалӕу илӕмкӕлӕ рес-публикӕр лӕпылӕгу зӕрафӕхъу-штыр кӕзгушӕлагъӕхэм кӕыхагъӕ-щыгъ.

Нӕужым Чернобыль иатом-нӕ станцие авариеу кӕышъы-хъугъэм шылагъӕхэм ащышхэм АР-м и Къӕралыгъо Совет — Хасӕм, муниципальнӕ гъӕпсыкӕлӕ зилӕ «Кӕалӕу Мыекъуапӕ» иад-министрацие ищытхъу тхылъ-хӕр афагъӕшъошагъӕх.

Уахътӕр макӕло, илъӕс кӕзӕ авариеи имашӕо кӕыхӕкӕыжъы-гъӕхэм япчъагъӕу нахъ макӕлӕ мӕхъу. Илъӕс 29-м кӕыкӕлоцӕ Чернобыль шылагъӕхэм япро-цент 85-мӕ сӕкӕатныгъӕу ялӕ хъугъӕу, нӕбгырӕ 330-мӕ яду-най ахъожъыгъ.

Адыгеим шыщӕу Чернобыль иатом машӕо пӕуцужъыгъӕхӕу, зидунай зыхъожъыгъӕхэм яшӕжъ агъӕлӕапӕлӕз, кӕызӕр-угоиӕгъӕхӕр зы такыкӕрӕ афӕ-шъыгъуагъӕх, мыжъобгъухэм кӕзӕагъӕхӕр атыралъхъагъӕх.

ПАТЫКЪО Анет.

«Ласточкӕр» ауплӕӕкӕлӕгъ

«Ласточка» зыцӕлӕ электромӕшӕлоку псынӕкӕлм иамалхӕр тыгъуасӕ ауплӕӕкӕлӕгъӕх. Мыекъуапӕ ар апӕрӕу кӕзӕлуагъ.

«Ласточкӕр» жъоныгъуакӕлм и 20-м кӕышӕгъӕжъагъӕу мафӕ кӕзӕ Адыгеим кӕаӕлозӕ ышӕышт. Ащ Мыекъуапӕрӕ хы Шӕуцӕлӕ лушъомрӕ зӕрипхыштых.

Зӕлухыгъӕу лӕхъӕзӕхӕлӕ обще-ствӕу «Урысые мӕшӕлоку гъо-гухӕр» зыфилорӕм псынӕкӕлӕу зӕклӕрӕ транспортымкӕлӕ и Къыб-лӕ дирекцие ипащӕу Михаил Комулайнен кӕызӕрилуагъӕмкӕлӕ,

«Ласточкӕр» сыхъатыр 9-м кӕа-лӕу Адлер кӕылуӕыштыт, сыхъа-тыр 2-м адӕжъ Мыекъуапӕ кӕзсыштыт. Мыекъуапӕ икыжъы-нышъ, сыхъатыр 5-м адӕжъ игъогу тыхъажъыштыт, Адлер чӕ-щым 12-м нӕсыжъыштыт.

Тиреспубликӕ икӕлу Адлер кӕлон гухӕлӕ зилӕ цыфхӕр электромӕшӕлоку псынӕкӕлӕр зӕрӕклӕрӕ уахътӕм ӕзӕгъыхӕрӕп. Чӕщым

сыхъатыр 12-м гъогум кӕыте-нӕнхӕ фаеу мӕхъух. Мы гумӕкы-гъом изӕхӕфынкӕлӕ Михаил Ко-мулайнен игушӕлӕ кӕызӕрӕшъы-гъӕшъыгъӕмкӕлӕ, кӕаӕлопӕшт нӕб-гырӕ пчъагъӕр зызӕхъафӕкӕлӕ, мы проектым джыри рыгушӕлӕштых ыкӕи уахътӕр зӕблахъужъын алӕӕкыштыт.

«Ласточкӕм» зӕклӕмкӕи нӕб-гырӕ 400-м ӕхъу ефӕ. Элект-ричкӕхӕр вагонитф хъухӕу зӕпылагъӕх, тӕысынӕлӕр макӕлӕ хъумӕ, джыри зы вагон кӕы-пагъӕхъон алӕӕкыштыт. Кӕӕлогъӕн

фае, сӕкӕатныгъӕу зилӕу курӕжъы-ем исхӕр кӕытӕсхъашъунхэм мыр тегъӕпсыхъагъ. Лӕпылӕгу ящыкӕлагъӕу зыхъукӕлӕ, лӕф шъызы-шӕхӕрӕм кӕызӕрӕджӕштыт кӕно-пкӕхӕри хӕтых. Мӕшӕлоку псынӕкӕлӕр класситӕлоу зӕтефыгъ. Я 3-рӕ классым сомӕ 474-рӕ ыуас, я 2-м сомӕ 732-рӕ гурытымкӕлӕ пӕлӕу цыфхэм лӕатыштыт.

Станциехӕу Комсомольскӕм, Тӕуапсӕ, Шъащӕ «Ласточкӕр» кӕащыуцуштыт. Зӕклӕмкӕи сыхъа-титфырӕ электромӕшӕлокур гъогум тетыштыт.

— Олимпиадӕм щӕагъӕфедӕгъӕ «Ласточкӕ» 40-мӕ мыр ащыш,

— кӕлуатӕ Михаил Комулай-нен. — Ащ игъом мыхэм пас-сажир миллиони 4-м ӕхъу зӕ-рашагъ. Кӕзблӕгъӕрӕ охътӕ фа-бӕм мӕшӕлоку псынӕкӕлӕхӕр чыпӕлӕ зӕфӕшхъафхэм ащыдгъӕфедӕн-хӕ, цыфхӕр нахъ гупсӕфӕу зӕ-кӕлонхэм тыфӕлӕорышӕлӕн гухӕлӕ тил.

Жъоныгъуакӕлм и 20-м кӕы-шӕгъӕжъагъӕу тигъогухэм кӕа-техъащт мӕшӕлоку псынӕкӕлӕу «Лас-точкӕм» ибилетхӕр ащӕныр рагъӕжъӕгъах, нӕбгырӕ пчъагъӕ-хӕми ахӕр кӕызӕлӕкӕагъӕхъагъа-хӕх.

ГЪОНӔЖЫКЪО Сӕтӕнай.

Сурӕтыр лӕшынӕ Аслъан тырихыгъ.

Адыгэ Республикэм ИофшэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ иколлегие изэхэсыгъо мы мафэхэм Мыекыуапэ шыкIуагъ. Ащ тхьамэтагъор шызэрихьагъ министрэу Осман Альберт. Иофтхьабзэм кырагъэблэгъагъ АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковар.

Зэфэхьысыжъхэр ашыгъэх

2014-рэ илъэсым мы министрствэм Иофыгъоу зэшIуихыгъэхэм, 2015-рэ илъэсым пшэарылъэу зыфигъэуцужыгъэхэм АР-м ИофшэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ иминистрэу Осман Альберт къатегушылагъ.

2014-рэ илъэсым министрствэм Иофышхо зеришлагъэр, цыфхэр социальнэу къэухуэмэгъэнхэм ыналэ зэрэтыригъэтыгъэр кыыхигъэщыгъ АР-м ипрофсоюзхэм я Федерацие ипашэу Устэ Руслъан. ЛъэныкъуитIум яло зэхэлъэу зэрэздэлэжъагъэхэм уигъэрэзэнэу зэрэщытыр, ащкIэ министрствэм икыулыкыушIэхэм зэрафэразэр ащ кылыуагъ. Гъот

макIэ зилэхэм социальнэ Iэпылэгъу ягъэгъотыгъэныр министрствэм ипшэарылъ шъхьалэу щыт. БлэкIыгъэ илъэсым сомэ миллиони 6-рэ мин 418-рэ зытефэрэ къэралыгъо социальнэ Iэпылэгъу унэгъо 591-мэ арагъэгъотыгъ. Ахэм ашыщых АР-м псауныгъэр къэухуэмэгъэнымкIэ и Министерствэ игъоу зэрильэгъугъэм кыыхэкIэу нэмыкI шъолырыхэм ясымэджэщхэм къащIэзэнхэу нэгырэ 207-рэ зэрагъэклауагъэр, уз хьылъэ зилэхэу операцием Iуж зыпкъ иуцожьынхэмкIэ охътэ кIыхъэ зищыкIэгъэ нэгырэ 76-мэ Iэзэгъу уцхэр, нэмыкIэу ящыкIагъэхэр ягъэгъотыгъэнхэр. Ахэм ямызакъоу, машIом ыпкъ кы-

кыкIэ тхьамыклагъо хэфэгъэ нэгырэ 19-мэ, унагъор зылыгъыр зэрэщымылэжыым ыпкъ кыкIыкIэ нэгырэ 16-мэ, нэмыкIэхэм Iэпылэгъу афэхуыгъэх.

Иофшэным ыкIи социальнэ хэхъоныгъэм икыулыкыуэхэу районхэм ащылэхэм зэрагъэнэфагъэу, чIыплэ кIын ифэгъэ унэгъо 1654-мэ къэралыгъо социальнэ Iэпылэгъу аратыгъ. Зэхэсыгъом кышыгыушылагъэхэм кызырэхэагъэщыгъэмкIэ, Адыгем ищыпсэхуэхэу социальнэ Iэпылэгъу зищыкIагъэхэм яшIуагъэ арагъэкIыным фэшI республикэ бюджетым кыыхэхыгъэ ахъщэ тедзэ министрствэм ищыкIэгъэщт.

Иофтхьабзэм хэлэжъагъэхэр нэмыкI Иофыгъохэм и атегушылагъэх, ащ епхыгъэу унэгъоу гъэнэфагъэхэри ашыгъэх.

ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнай.

Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан тырихыгъэх.

Натхьо Разыет Германием щылагъ

Щыфышъхъэ пчъагъэм хэгъэхъогъэнымкIэ Европэ парламент форумырэ Нэмыц фондырэ зэрэрагъэблэгъагъэм тетэу Къэралыгъо Думэм псауныгъэм икыулымэнкIэ и Комитет хэтэу Натхьо Разыет бзылъфыгъэхэмрэ кIэлэцIыкIухэмрэ яфитыныгъэхэм якыулымэн фэгъэхьыгъэ дунэе конференцием хэлэжъагъ. Дунаим икыэралыгъо 50-м ехъумэ яхэбзэгъэуцу 88-рэ зыхэлэжъыгъэ конференциер Федеративнэ Республикэу Германием икыэлэ шъхьалэу Берлин шыкIуагъ.

Дунэе конференцием хэлэжъагъэхэм апашъхъэ шIуфэс псалъэ кыщишIыгъ Федеративнэ Республикэу Германием и Бундестаг ивице-президентэу Клаудиа Рот. Ар Иофтхьабзэм хэлэжъэхэрэм къяджагъ бзылъфыгъэхэмрэ кIэлэцIыкIухэмрэ яфитыныгъэхэм якыулымэнкIэ зэрэдунаеу кышыуцугъэ Иофыгъохэм язэшIохыкIэ амалхэр къагъотынэу.

— Псауныгъэм икыулымэн епхыгъэ Иофыгъохэм сызэрапылым, депутатэу сызэрэщытым ялытыгъэу европэ хэгъэгухэм сызырагъэблагъэм, ядунэе конференцие сыхэлэжъэныр сипшэарылъэу слъыта-

гъэ. СишIошIыкIэ, бзылъфыгъэхэмрэ кIэлэцIыкIухэмрэ яфитыныгъэхэм якыулымэн, сабыйхэр нахьыбэу къэгъэхуыгъэнхэм япхыгъэ Иофыгъохэр зэшIотхынхэ зытлъэкIыштыр IэкIыб къэралыгъохэм яопыти, тыхэгъэу хэбзэ гъэнэфагъэу илхэри кыдэтлътыхэмэ ары, — хигъэунафыкIыгъ Натхьо Разыет.

2005-рэ илъэсым кыщегъэжъагъэу хэбзэгъэуцухэм ядунэе конференциехэу цыфышъхъэ пчъагъэм зыкыегъэлэтыгъэным фэгъэхьыгъэхэр зыхащэнхэр хабзэ хуыгъэ. Мы ИофтхьабзэмкIэ а хабзэр лъагъэклотагъ.

Конференцием илэхъан Натхьо Разыетрэ нэмыкI хэгъэгухэм ялIыкIохэмрэ Бундестагым рагъэблагъэхэи, германскэ хэбзэгъэуцу кыулыкыу илофшэнкIэ хабзэу щылэхэр игъэкIотыгъэу къафызэхэафыгъэх.

Дунэе конференцием иппенарнэ зэхэсыгъуи 9-мэ яклэуххэр кыдалытэхэзэ бзылъфыгъэхэмрэ кIэлэцIыкIухэмрэ яфитыныгъэхэм якыулымэнкIэ Иофхэм язытет нахьышIу шыгъэным тегъэпсыхъэгъэ Иофтхьабзэхэр кыыхахынхэ алъэ-кыгъ. Ахэр профессорэу Ларс-Хендрик Реллер Iэклагъэхъанхэш, къэралыгъуибылмэ ясаммит иклэух коммюнике хигъэхъащтых.

— Урысыем илIыкIохэр дунэе конференцием дэгъоу хэлэжъагъэхэу сэлъытэ. Ащ джыри зэ кыыгъэлъэгъуагъ Урысыер нэмыкI къэралыгъохэм акIэрачынуэ зэрэфэягъэхэм зи кызыримиыкIыгъэр, санкциехэм пкIэ зэрамылэр. Агу рехьыми, ремыхьыми Урысыем иеплIыкIэхэр кыдамылътыхэу дунэе сообществэмкIэ мэхъанэшхо зилэ документ гори аштэн алъэ-кIыштэп, — зэфэхьысыжъ кышIыгъ Натхьо Разыет.

КЪАНДОР Анзор.

Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэлукIэ и Къэралыгъо Думэ и депутат илэпылэгъу.

ТЕКIОНЫГЪЭМ

ия 70-рэ ИЛЪЭС

ИПЭГЪОКI

Лыхъужъныгъэм ишыхъатых

Илъэс 70-рэ мэхъу Хэгъэгъу зеошхор зауhyгъэр, ау сыд фэдиз уахътэ текIыгъэми, заом имэшIуае цIыфхэм ащыгъупшэщтэп.

«Сыда игугъу ошIыжъкIэ, заор зытыухыгъэр лIэшIэгъуныкIом кхэхъужыгъ» зылон цыфхэри непэ кытхэкIыштых. Ау сыдэуштэу тшыгъупшэщтха тинепэрэ мафэхэм апае заом хэкIодагъэхэр е сэкъат хуыгъэхэу кызыгъэзэжыгъэхэр? Тшыгъупшэ хуыштха тхакIохэу зео тхылыр зилэшагъэхэр? Ахэм атхыгъэхэр арых непэ заом кызыдихьыгъэ тхьамыклагъом ыкIи хьазабым, тэ, ныбжыкIэхэм, тащызгъэгъуазэрэр.

Зео тхылыхэр лыхъужъныгъэу цыфхэм зэрахъагъэм ишыхъатых. Адырэ тхылыхэм ахэр къахэщых, сыда плэмэ ятеплэкIэ цыкIух, тхьалэхэр гъожьышэх, акIышъохэр плуа-кIэх, сурэтхэр ямакIэх е ате-тыхэп. Гузэжъогъум хэтэу мэфэ заулэкIэ кыдагъэкIыгъэ тхылыхэри ахэтых.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ тхылъеджаплэ гъотыгъое хэутыгъэхэм ясекторэу илэм Хэгъэгъу зеошхом илэхъан кыдэкIыгъэу тхылы 230-м ехъу чIэлъ. УсакIохэу, тхакIохэу 1941-рэ илъэсым кыщегъэжъагъэу 1945-р дыхи-убытэу тхагъэхэм, гукъау нахь мышIэми, непэ макIэ къакIэ-упчIэрэр. ТекIоныгъэм имэфэкI илэгъокIэу тыгу кыдэгъэкIыжъхэ тшIоигъу зэуапIэм Iутыгъэ усакIохэу зиюбилей хагъэунафыкIхэрэр.

ТхэкIо миным ехъу заом хэлэжъагъ, шыплIым къагъэ-зэжыгъэп, нэгырэ 21-рэ нылэп «Советскэ Союзым и Лыхъужъ» зыфилорэ щытхуыцIэр зыфагъэшъошагъэр. Ахэм ащыщ хуыгъэ тилъэпкъэгъоу, усэкIо ныбжыкIэу **Андырхъое Хъусен.** Апэрэ усэу «Щэхъурадж» зышъхъэр 1934-рэ илъэсым илъэс 14 ыныбжъэу ытхыгъагъ. 1935-рэ илъэсым Хъусен Адыгэ кIэлэзегъэджэ техникумым чIэхъэгъагъ ыкIи литературнэ-творческэ кружок щызэхышъэгъагъ. Iэпэрытх журналэу «Апэрэ лъэбэкъу» зыфилорэм иусэхэр кыыригъахъэщтыгъэх. Ащ нэужым хэку гъэзетэу «Социалистическэ Адыгей» зыфилорэм иредакция Иоф щышIагъ.

Хъусен псаугъэмэ, гъэтхалэм и 2-м ыныбжъ илъэс 95-рэ хуыштыгъэ. Ащ иусэхэр зэхэуагъэхэу адыгабзэкIи урысыбзэкIи заулэрэ кыдэкIыгъэх: «Орэд къэсIощт», «Сыпсауу сышъулыт». Мы тхылы цыкIухэм непэ тифонд къагъэкIэраклэ.

Джащ фэдэу тшыгъупшэхэ хуыштхэлп Урысыем цызэлъашIэрэ усакIохэри. **Константин Симоновыр** кызыыхуыгъэр мыгъэ илъэсишъэ мэхъу. Ащ ытхыгъэхэу «Жди меня», пьесэхэу «Парень из нашего го-

рода», «Русские люди», «Так и будет» зыфилорэр лыхъужъныгъэм ищысэх. Симоновым итхылыхэм уяджэ зыхуэрэм кыыбгурэлэ ыгу ныкIо зышIыгъэ заор итворчествэ Iудэнэ плыжъэу пхырышыгъэ зэрэхуыгъэр. «Живые и мертвые» зыфилорэ романэу ытхыгъэм цыф пстэумэ ягукъао кышырелотыкIы. Симоновым ипьесэу «Русские люди» ыкIи иусэхэмрэ ипоэмэхэмрэ непэ титхылы мэкIаеа атетых. Тинахъыжъхэри тинахъыкIэхэри ашIогъэшIэгъонэу ащ ытхыгъэхэм яджэх.

Ионыгъом и 24-м **Маргарита Алигер** кызыыхуыгъэр илъэсишъэ мэхъу. Заом илъэхъан къэдзыхъэгъэ Ленинград усакIом корреспондентэу Иоф щышIэщтыгъ. 1942-рэ илъэсым партизанкэу Зоя Космодемьянская фэгъэхьыгъэ поэмэу «Зоя» ытхыгъ. Сталиным ипремие ащ къыфагъэшъошагъ. Заор амыухызэ сборник заулэ кыдыгъэкIыгъ: 1942-м — «Памяти храбрых», 1943-м — «Лирика» (мы тхылыхэр фондым чIэлъых), 1945-м — «Сказка о правде», «Твоя победа». Ахэр шъыпкъагъэ ахэлъэу ыкIи гъэшIэгъонэу тхыгъэх.

Мэкъуогъум и 21-р **Александр Твардовскэр** кызыыхуыгъэ маф, ар мыгъэ илъэсишъэрэ тфырэ мэхъу. Ащ поэмэ цIэрылоу «Василий Теркин» зитхыгъэр илъэс 70-рэ мэхъу. Твардовскэм итворчествэ зэрэщытэу зыфэгъэхьыгъэр Хэгъэгъу зеошхор ары плэмэ ухэукоштэп. «Василий Теркин» зыфилорэ поэмэр етхыфэ усабэ джыри кыдыгъэкIыгъ: «Фронтовая хроника» (1941 — 1945), очеркхэу «Родина и чужбина» (1942 — 1946), усэхэу «Две строчки» (1943), «Война — жестоке нету слова...» (1944), «Перед войной, как будто в знак беды...» (1945).

Андырхъое Хъусен, Константин Симоновыр, Маргарита Алигер, Александр Твардовскэр... Мыхэм ятхылыхэм, нэмыкIэу 1941 — 1945-рэ илъэсхэм кыдэкIыгъэхэм тэ мэхъанэшхо ятэты ыкIи лъэшэу тафэсакы. ТекIоныгъэм и Мафэ илэгъокIэу гъотыгъое хэу-утыгъэхэм ясектор зео лъэхъаным кыдэкIыгъэ тхылыхэм яка-талог кыдыгъэкIыгъ.

Лытэныгъэ зытефэрэ усакIохэр ыкIи тхакIохэр тэ, ныбжыкIэхэм, тшыгыупшэхэ хуыштэп, ахэмэ яшIэжъ дгъэлъэплэн фае.

ГЪУКIЭЛI Фатим.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ тхылъеджаплэ ибиблиограф.

70

ТЕКЛОНЫГЪЭМ ия 70-рэ ИЛЪЭС ИПЭГЪОКІ

Лыгъи гуклэгъуи хэлъыгъэх

Пэнэжыкыуае анахь чылэшхоу Теуцожь районым итмэ ащыщ. Ащ Иофшлэнлэ чыпшабэ дэт, адрэ къуаджэмэ ялытыгъэмэ, нахь зэтэгъэпсыхьагъ, гъогу шъхьагъу республикэм пхырыкыгъэр блэ-кы, псыхьом Іус, мэххэр пэблагъэх.

Ащ фэдэу зэрэчыллэ дэгъум кыыхэкълэу чылэм кыдахьэрэр кыданэзэ, къуаджэм зыкыи-лэтыгъ, лъэпкъ зэфэшъхьафыбэ цыпсэу хъугъэ. Къоджэшхом адыгэ лэкъуаби дэс. Ахэм анахьбэмэ ащыщых Нэныжхэр.

Нахьыпэкълэ унагъохэм клэлабэ арысыгъ. Ащ фэдэу Нэныж Бэчыр къуи 7 илагъ: Мос, Исхьакъ, Амин, Юсыф, Ибра-хьим, Шухьаиб, Мыхьамод. Мы зэшиблыри Хэгъэгъу зэошхом хэлэжыагъ, яцлыф зэфагъэ, дэгъугъэ ихьатырщтын Тхьэм кы-ухъумэхи псаоу кыыхэкълэжы-гъэх ыкыи ягъашлэ клэклэ мы-хъоу ящылэныгъэ гъогу къакълу дунаим ехыжыгъэх, Тхьэм джэнэт къарет.

Сэ сыкыизтегушылэ сшюи-гъор зэшмэ ащыщэу Юсыф ары. Ащ илъэситлу ыныбжыгъу Совет хабзэр кыдахыгъ. Гу-лытэ чан илэу къэтэджыгъ. Ныбжыкыкълэ дэдэу тракторист курсхэр кыуухыгъэх, шофер сэнэхьатри ылэ кыыригъэхьагъ. Юсыф тлэкълэрэ трактористэу лф ышлагъэу игулытэ зэрэча-ным нахьыжхэм гу кылыа-тагъ, еж илэгъухэр къедэлү-хэу, ахэм алытэу, упчлэжыгъу ашлэу залъэгъум, зэхэщэкълэ дэгъу хъунэу алыты, бригадир ашыгъ. А лфыр дэгъу дэдэу ыгъэцаклэзэ, дзэм къулыкъу щихьынэу ашагъ. Ащ хэтызэ, финмэ кыташыллэгъэ заор кыызэкълэблагъ, дзэкълэлыр ащ хэлэжыагъ. Зэо ужом къэкълэ-жы, колхозым хэхьажыи хьа-лэлэу лф ышлэзэ Хэгъэгъу зэо-

шхор къежыагъ, Юсыф и Хэгъэгъу кыуухъумэнэу зэо гъогу хьылэм техьагъ. Сэнэхьатэу илэр кыдалыты, апэрэ ма-фэм кышгегъэжыагъэу маши-нэм рагъэтлысхьагъ. Ащ исэу топыщэхэр фронтым луищэ-щтыгъэх.

Чыплэ, гъогу кыныбэ Юсыф зэпчыгъ. Нэмыц самолетэу кышхьарыбыхьэрэм зашуй-гъэбылзэ, топыщэмэ къажэрэ дзэкълэлхэм чэщи мафи имылэу афищэщтыгъ. Юсыф лыхъужы-ныгъэу заом щызэрихьагъэм пае Хэгъэгъу зэошхом иорде-нэу тлу, медалэу «За боевые заслуги» зыфилорэм фэдэу тлу, медалхэу «За оборону Ста-линграда» ыкыи «За победу над Германией» зыфилорэ тын лъа-плэхэр кыфагъэшъошагъэх. Нэ-мыкълэ кълэхэр шъхьафит зэра-

шыжыгъэхэми Юсыф илахьы-шу зэрэхишлыхьагъэм пае ме-далыи орденыи зэкълэмкыи 10 кыфагъэшъошагъ.

Заом иаужырэ илъэсрэ ны-кьорэм корпусым икомандирэу, генерал-лейтенантэу Северце-выр кыырищэкълэнуэ адыгэ клэ-лэм цыхьэ кыфашигъ. Юсыф ицлыфыгъи, ишыпкъагъи, илы-хъужыныгъи ащ кышгегъэлъэ-гъуагъ.

Заор аухи Теклоныгъэр кы-зыдахым, ар ичылэ къэкълэ-жыгъыгъ, бригадэу зипэщэгъэри ыгуоижыныгъэу кълэулыгъэх. А бригадэр адрэмэ афэмидэу машинэ клочлэшхохэр хэтхэу гэлпсыгъагъэ. Юсыф чыгулэ-жыным хэшлыкышхо фырилэу, лфым изэхэщэн зэрэфэкълэ-лаим кыыхэкълэу, районым ипа-щэмэ цыхьэ кыфаши а лфым фагъэзэгъагъ. Дэгъоу зэрэла-жыэрэм пае партием ихэку ыкыи ирайон комитетхэм, хэку исполкомым ахагъахьэщтыгъ, уасэ кыфашиштыгъ, упчлэ-жыгъэу ашлэу кыыхэкълэщтыгъ.

Иофшлэклэ ары Лэжэклэ Быракъ Плэжыкыи иорден, «Шытху Тамыгъэм» иорденитлу, медал пчъагъэхэр кызыкылы-фагъэшъошагъэхэр.

Юсыф иунагъокълэ цыфхэр зэхьуапсэрэмэ ащыщыгъ. Ащ сабыибгъу кыыхьухьагъ. Ахэм ащыщэу зэшитлурэ зэшыхъуи-щырэ непэ псаоу шылэх. Ащ иунагъо къуаджэм ианэх чы-плэ дахэм, гъогушхоу чылэм дахьэрэм клэлырысыгъ. Адыгэ шыкълэу шагу хъоо-пшаум чыр-бышым хэшлыкыгъэу унэ да-хэхэр дэтыгъэх. Еж Юсыф щымыгъупшэу лфшлэным нэ-мыкълэу ренэу ыгу илыгъэр исабийхэр ригъэдженхэр ары. Къыдэхьугъ ыкыи, илыфгыгъэ-хэр зэкълэри дэгъоу ригъэ-джагъэх, лэнатлэхэри ялагъэх. Аныбжыкълэ къанэси, пенсием кълэуагъэх.

Юсыф Тхьэр зышлэш хъоу, гуклэгъуныгъэ, цыфыгъэшхо зы-хэлэу, амалэу шылэм елыы-тыгъэу цыфмэ шу афишлэныр щымыгъупшэу шытыгъ. Аужы-рэ илъэс 20-м Пэнэжыкыуае хьадэ шагъэтлылыгъэп лэми хъун ибэн зэримыгъэфагъэу, кын кыызфэкълэу унагъом дэмылагъэу.

Мы къэблэгъэрэ жьоныгъо-клэ мэфэкълэу, Теклоныгъэр Хэгъэгъу зэошхом кызыщыдахыгъэр илъэс 70-рэ зыщыхьурэм, жьо-ныгуаклэм и 1-м, Юсыф псаоу шылагъэмэ, ыныбжы илъэси-шэ хьуцтгъагъэ.

СИХЪУ Гошнагъу.

Сурэтым итыр: **Нэныж Юсыф.**

ИОФШЛЭНЫР

Зэфэхьысыжхэм кыызэрагъэлъэгъуагъэмкълэ

Адыгэ Республикэм цыфхэм Иофшлэн ягъэгъоты-гъэнымкълэ икьэралыгъо къулыкъу и Гъэлорышлэнлэ тхьамафэ къэс уплэкълэнуэ ышлэхэрэм Иофшлэн зы-мылэхэм, учетым хэтхэм япчъагъэ, предприятиехэм ялофшлэн зэрэзэхэщэгъэ шыкълэу нафэ къашы.

2015-рэ илъэсым имэлыль-фэгъу и 8-м кыышыублагъэу и 14-м нэсырэ палъэм телытэ-гъэ зэфэхьысыжыгъэу ышлыгъэ-хэм кыызэрагъэлъэгъуагъэмкълэ, а палъэм кыкълэу Иофшлэн зымылэху алытагъэр нэбгырэ 87-рэ мэхъу. Ахэм ащыщэу нэб-гырэ 15-р предприятиехэр, ор-ганизациехэр зэрэзэфашыжы-гъэхэм е алуэхэм япчъагъэ нахь макълэ зэрашыгъэм кыыхэкълэу кылуагъэкыгъэхэм ащыщых. Джащ фэдэу къэтлогъэ палъэм кыкълэу телытэпэлэ зэфэшъхьаф-хэм апкъ кыкылыкълэ нэбгыри 170-рэ учетым хагъэкыжыгъ. Арэу щытми, Иофшлэн лыхъоу учетым хэтыр нэбгырэ 2924-рэ мэхъу.

Иофшлэн зымылэхэм япчъагъэ

республикэм лъэаплэу щырилэр процент 1,45-м нэсыгъ. А пчъа-гъэр ыпэрэ тхьамафэм зэрэщы-тыгъэм тлэкълэу нахьыб. Нэмыкълэу къэплон хъумэ, тхьамафэ къэс а процентхэм мэкълэ-маклэу ахэ-хъо. Джырэ лъэхъаным эконо-микэм гъэпсыкълэу илэр кызы-дэплытэкълэ, Иофшлэн зымылэхэм япчъагъэ хахъо нахь мышлэми, ар бэшхоу зэрэщымытыр зэфэ-хьысыжхэм нафэ къашы. Джащ фэдэу къэлуагъэмэ хьуцт пэлэ-лъэ гъэнэфагъэкълэ кыызэрэуцущт-хэм е Иофшлэгъу уахьтэр зэрагъэ-клэкыштым, цыфхэр зэрэлуагъэ-кыштым хьыплэгъэ унашъо зы-шыгъэ предприятиехэу макъэ кызыгъэлугъэхэри бэ мэхъу плон зэрэмылэкыштыр.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

ЗЕКЛОНЫР

Клэлэцыкълэу зеклономкълэ ишлуагъэ къэкълэуцт

Бэмышлэу Москва шыклогъэ къэгъэлъэгъонитлоу зеклоном фэгъэхьыгъагъэхэм Адыгеим иллыкълэ-хэри ахэлэжыагъэх.

Адыгэ Республикэм зекло-номкълэ ыкыи зыгъэпсэфыплэ-хэмкълэ и Комитет ипашэу Къэ-лэшэу Инвер кызырлорэмкълэ, республикэм фэгъэхьыгъэ-стендышхоу къэгъэлъэгъонхэм ащэгъагъэр туроператор зэфэ-шъхьафхэм ашлогъэшлэгъо-ныгъ. Лэкыб хэгъэгъухэм къары-кыхэрэми Адыгеим зыщэгъэ-псэфыныр яцлыфхэм агу ри-хьынэу алытагъ.

Зеклон компаниехэу «Ра-бес», «Amparus», «Rusluxtra-vel», «Likwest Group» зыфи-

лэхэрэм ялыкълэхэм адэгущы-лагъэх, зыгъэпсэфаклохэр къа-кълэхэм арагъэлъэгъун альэ-кышты чыплэхэмрэ зыщыпсэ-ушты хьакълэщхэр зыфэдэ-хэмрэ афэгъэхыгъэ предло-жениехэр афагъэхьазырынхэу кълэулыгъэх.

— Мы лфыгъом нахь игъэ-клотыгъэу тапэкълэ лф дэт-шлэщт. Урысыем ичыллэ зэфэ-шъхьафхэм ащылэ туропе-раторхэм апае Адыгеир зы-фэдэм, щыплэгъун плэкълэ-щтым, изыгъэпсэфыплэхэм

язытет къэзылорэ гъэгъозэ тхылхэр афызэхэдгъэуцонэу кыкълэулыгъэх. Ежхэр лэ-кыб хэгъэгъухэм къарыкырэ цыфхэм языгъэпсэфын зэрэ-зэхэщэтым пылтых, арыш, Адыгеим ибайныгъэ зыфэ-дэр икьоу ашлэмэ, лэкыбым щыщ зыгъэпсэфаклохэми ти-къэбар арагъэшлэщт, — ело Инвер.

Джащ фэдэ клэлэцыкълэу зе-клонэу республикэм щызэхэ-щагъэм аналэ кытэзыдза-гъэхэри къэгъэлъэгъонхэм ахэ-лэжыагъэхэм къахэкыгъэх. Тэ титуроператорхэми зэзэгъы-ныгъэ зыдашыгъэхэр шылэх, пэшлорыгъэшэу лф зэрэ-зэдашлэшущтым рыгушыла-гъэх.

Москва иклэлэцыкълэу спор-тивнэ еджаплэхэм ащыщ спортсмен ныбжыкълэхэр Адыгеим икьушхьэхэм къа-щэнхэш, зашарагъэгъэпсэ-фынэу къагъэгъуагъэх. Клэлэ-цыкълэу зеклоном зыщэбгъэу-шъомбгъуным тишъолыр те-гъэпсыхьагъ, ахэм ашлогъэ-шлэгъонынэу бэ тилэр. Джащ фэдэу ыкыи зыгъэпсэфыныр нахь лъаплэ зэрэхьугъэм кы-хэкълэу зыгъот мынхэу тэ ти-кьэралыгъуи, лэкыб хэгъэгъу-хэми арысхэр Адыгеим къа-кълэхэмэ, апагъохын икьун тил, яфэло-фашлэхэр зэрафызэ-шлуахыштыхэми хагъэхьощт. Арэу зыхьукълэ, зызыгъэпсэ-фынэу къахэкълэхэрэм япчъагъэ хэлшыкълэу кыыхэхьощт.

(Тикорр.).

70

ТЕКЛОНЫГЪЭМ ия 70-рэ ИЛЪЭС ИПЭГЪОКИ

Хьадэгъум теклуагъэхэр

Зыгорэм ищылэныгъэ пæе зищылэныгъэ зытырэм ишлугъэгъу нахъ лъэшэу шлугъэгъу щылэп.

Нэбгырэ миллион пчъагъэхэр цыфæу зышхыгъэ Ятлонэрэ дунæе заор Советскæ Союзкæ заджэщтыгъэхæ хэгъэгъушхом итеклоныгъэкæ зауыхыгъэр илъэс 70-рæ мæху пэт. А заор тикъэралыгъоки зы клоцлæшхоу ащ цызэдæпсæуштыгъэ цыфхæмкли ушэтыплæ шыпкъæу ху-гъэ. Непæ кызнэсыгъэми заом кыыхæмыккыгъэгъэхæм зэккæми шхъадж лыгъæу зæрихæгъэр зыфæдэр къэбаркæ икъоу къæлотагъæу цытæп.

Хэтæ Тхъæ закъом нæмыкæу къæзылонæу зышлæрæр пæим зыпæлуыздзæгъæ советскæ дзæклолæху пцæшлæушæхæр кыизтефæхи фæхыгъэхæм зэккæми ацлæхэр? Хэгъæгу зæошхор оклофæ уахтæм кыыхæфæгъэ кымафи, гъатхи, гъамафи, бжы-хы псыхъохæр, хытлæуалæхæр кыизэрæнкыхæзæ, къаулагъæхæм е къаулыгъэхæм, атакæм иплъыр-стырыгъо тефæу псым члæхæгъэхæм, хым хæклодагъæхæм якъэбар тæшлæ! Тшлæ-рæп! Сыда плæмæ тятæжъхæр, тятæхæр, тыхæхæр, тятæш-тянæш-хæр, тигъунæгъухæр, тикъоджæ-гъухæр заом къэбарынчъæу

хæр, шыпхъухæр... Ягупсæмæ якъэбар шыпкъæ зæрамышлæ-рæм нахъ хæмылæу гугъæм еккылагъэхæр. Зыпаплæхæ-рæм къагъæзæжыным шыгу-гъыхæзæ, мынæпæмæ, неущ, мы-неуцмæ, мафæ горæм якъэбар къалылæсыным ежæхæзæ, ягъ-шлæ къагъашлæ, гугъæ нæкыр æпæ итæу ахæр мы дунаим ехы-жыгъэх. **Ярæби, хэтæ адæгу-**

яшхæафитныгъæ, цыф миллион пчъагъæу совет хæбзакæм зыгукки зыпсæкли зыфæзыщæ-гъэхæм ягушлæуагъо зæраты-рамыхыным пæе ыпсæ ытыгъ. Сыд фæдизæу гушылæкæ зæгъæ-фагъæу кæплæуагъæми, ащ дæ-жымы а калæм пæккæлыгъæр икъоу кыплотыкышлæушæтæп.

Зытет шыпкъæмкæ, анахъ лъаплæр цыфхæм афигъæшлæ-шæнæу, ахæм янасып шылакæ пæе зыпсæ зытынæу зырыз дæд нылæп кытхæкырæр. Сыда шы-лæныгъæм ишлæуагъæу цыцæу а уахтæм ехъулæу Хъусен ри-хынæу зигъо фифагъæр? Гъæ-сæныгъæ-шлæныгъæр арæу пæон-ти, ащ хэгъæзæнæу ригъæжъ-гъæ къодыгъæ — лæшлугъæу хæ-лæм ыцыпæ кыуыбытыгъæу, лъæкæу илæмкæ зыритыгъагъ. Тхъæм усæ зæхæлхæаным илæ-пæлæсæныгъæу кыыхилхæгъæ-гъæр ары пæонти, ащ икы-зæлукыгъоштыгъæ нылæп... Ау уахтæ тæшлæмæ, зыгу къа-бзæу, зымакъæ чанæу, гушылæр зыгъæгъушæрæ усæккæ чъæп-хыгъæ зæрæхъуштыгъæм ишы-хæт пытæх лыгъæу зæрихæ-гъæм имæкъæгъæу усæу зæхил-хæгъæхæр. Уяджæ зыхъукæ илъэс 20-м джыри нæмысы-гъæ кæлæкæм ыгу гушлæгъошхо зæрилъыр, шылæныгъæр зæри-класæр, ащ ипчæгу итæу лыгъæ лæфхæр зæрихæанхæм зæрæкæ-

лæкæ-псæуклæшлæм ухæзыщæрæ гъогоу зылыты ар кыыхæзы-хыгъагъæр... Анахъ гъæхъæгъæ тлæклоу хэгъæгъум шашыгъæр арыми, ащ клоцлæшхо къахил-хæгъæу, мышлæныгъæмрæ егъæ-зыгъæ-дæдзыхыгъæ шылакæу зы-хæтыгъæхæмрæ ягуапæу кыизæ-ранæкыгъæхæу джыри нахы-шлæуштым фæзыбыштыгъæх. Нæ-пæрæ бæдзæрым иттæкъуагъæу ятшæжырæ шылакæу ахæм анапи, аци, якъæшлæжыи зы-фамышæгъæхæм илъæхæн ша-тырахыгъæгъæ **ясурæтхæр къæтæ-жыгъаштæхи тæжыгъæплъы-ба! Гукъæбзæгъæу ахæлæм, гугъæ дахæу ялæхæм кыизæпа-гъæнæфыжыыхæрæ янæплæгъу-хæр къæтæжыгъæуыбытыхæба — джы кыизнэсыгъæми нурæр ашхæащехыри! Гуклæгъум, шлæ-лæгъум сатыу арызышлæшты-хæр, къæрæбгъагъæр, жъалымы-гъæр, телъæшлæгъæ еджæн-гъæ-сæныгъæр лæхышлæкæ зылы-тæныш, ар кыыхæзыхыштыхæр ахæм къахæбгъæшлæшурæп. Ти-нахыбæкæ джы зызæрыттæ-къогъæ бæдзæр гупчæр арæп ахæм ялыгъæу зышæушæтыгъæр. Сæ æпæ сызæритæу, мамырæу тызæрæшылæным, ежхæм кыиз-шамыгъæшлæшурæу шылæныгъæм тыхæтæу нахышлæм тыфæкло-ным пæе, апсæ еблæжыгъæ-хæп. Джахæр ары фашист хъун-кæлæхæм шхæас зыфырæмы-лæжæу æпæ запæлуыздзæгъæхæр, аль хыеу тфæгъæчæгъæмкæ я 70-рæу дгъæмæфæкырæ Текло-ныгъæшхом ылапсæ зыгъæчъы-гъæхæр! Тхъæм ахæм джæнæт къарет!**

Анахыкæм кыышыригъæ-жыи цыфыпсæм фæгъæблæ зæ-пыт заор Андырхъое Борæжъ ишæгу къэбар гукæмæ итæпы-щæкæ ятлонæру кыидæуагъ: адыгæхæр бæу цыхæккæдагъæ-хæу зигугъу ашлæрæ заору Керч къалæм дæжъ шыккæуагъæм хы флотым хæтыгъæ **Андырхъое Рæджæб** шыфæхыгъ. Борæжъи Къутаси джыри зæ апкыры-

зыфæклохæрæ зæхæтфынхæу. **Сыда плæмæ заор — дуна-им зæрæштытæу тет цыф-лæпкъым иегъæшлæрæ пыижæ бзæджæу шайтаным ыгъæфе-дæрæ лаш.** Лыхъужъ шып-къæхæр зырызых. Къушхæ-хæр лъагæхæми, лъæгæ дæдæу ахæтыр макæ. Чыжæу узæрæ-шылæзи, ахæр олъæгъух. Ащ фæ-дæу зиллыгъæкæ хъадæгъум пæ-уцужыгъæхæр цыф лæпкъæу кыизхæкыгъæхæм имызакъоу, нахъ чыжæу æпæлудзыгъæ нæб-гырæ минишæ-минишæхæми гъуазæ афæхъух.

Советскæ Сюзым и Лыхъу-жыцлæр кыизфагъæшлæшæгъæ Андырхъое Хъусен Борæжъ ыкæом илыгъæзæхæкæ бæрæ сепушысагъæу мыщ фæдæ зæ-фæхысыжъ сыккыфæккæуагъ: фашист техæклохæм пхæшæу æпæуцужыгъæ нæбгырæ мил-лионхæм, Теклоныгъæр зыпсæ-кæ кыидæзыхыгъæхæм тæри, адыгæхæм, тызæрашчыр Тхъæм уышæфыгъæп. Советскæ Со-юзым и Лыхъужæу Андыр-хъое Хъусен Борæжъ ыкæоми, нæмыкæ лыхъужæу лæпкъым ыцлæ рязыгъæуагъæхæми ялы-гъæ къэбар зæрæхæгъæу зæрæ-шылæгъæмкæ, ар сæ сишлæшы-кæ, Теклоныгъæшхом икыидæ-хын адыгæхæми тилæх зæрæ-хæлæыр Тхъæм арæгъашлæ. Хъу-сени, ащ фæдæ лыхъужъ мин пчъагъæхæми апсæ зытфæтæм, пытаплæу зыгъæпсыгъæгъæ фа-шист техæклом идæхæплæхæм ахæлæ къæлапчæхæр зæхæгъæ-тæкхæми, Теклоныгъæр ахæмкæ дагъæхæгъ, щæджæблæу зыкыт-пæзылæтыгъæ пыир иб рагъæ-ккæуыгъ.

1941-рæ илъæсым шæклогъум и 8-м кыыщегъæжæуагъæу тæ-шлæ — заом илыгъæшхо Хъу-сен ыпкæ ыштагъæми, усæккæ ныбжыккæм ыпсæ ар кыте-клошъугъæп. Кæлæ дæдæу шхæ-афитныгъæм пæе ащ ыпсæ ытыгъ, цыфымкæ анахъ лъаплæу щыт шылæныгъæр тилæнæу зэккæми

1941-рæ илъæсым шæклогъум и 8-м кыыщегъæ-жæуагъæу тæшлæ — заом илыгъæшхо Хъусен ыпкæ ыштагъæми, усæккæ ныбжыккæм ыпсæ ар кыте-клошъугъæп.

ыдырыгъæх... Ау тызтет чыгум зæфагъæмрæ шыпкъæмрæ шы-мыгъæбæжыхæми, Тхъæм ыдæжæ ахæр зæрæшылæхæм ишыхæ-тæу, Теклоныгъæр кыныгъоуæ Хэгъæгу зæошхом кыизэрæш-дахыгъæр зæрæтшымыгъушæ-нæу, гукъæкыжъ папкæ зæрæт-фæхъунæу блæкыгъæм иджæр-пæджæжъ макъæхæр чæзыукæ джыри кытæлæх. Бомбæу е то-пыщæу къæмыагъæхæр, фæхы-гъæхæм ащышмæ яхæдæ кып-шхæхæхæр, дзæклолæхæм алыгъы-гъæ документмæ ащышхæр заор зыдæшылæгъæ чыплæхæм къаща-гъотыжыых.

Заор уцужыгъæми, топхæр мыожыштыгъæхæми, псагъæм тезыгъæпсыхæзæ, блæмыукæу зилæшæкæ хæзыгъæфæрæ снæй-перыр гум кыгъæкæу, къæзы-мыгъæзæжыгъæ зæолæхæу зажæ-хæрæм якъэбар гужыагъæхæр щæ шлæуцлæу къæсыштыгъæх. Джауштæу цыфым иегъæшлæрæ пыижæ бзæджæ жъалымæу чæ-зыу-чæзыукæ кыыхæукыизæ, гу-гъæм ыцыпæ зылæкæзытлæушчы-нæу фæмые ны-ты, лæхыл тхæ-мыккæхæр гугъæнчæу кыгъæ-нæштыгъæх. Шылагъæх нæмык-хæри: зыбынхæр заом кымы-кыжыгъæ ныхæр, шхæгъæусæ-

щæ зыккын нахъ щæчыгъоя-гъæри, зигукææ нахъ лъæшы-гъæри: гугъæштыгъæхæр ара хъаумæ зæжæжыгъæхæ зымы-лæу къæнæгъæгъæхæр арап!

Шæуджæн районымкæ къуа-джæу Хъакурынæхæблæ шыщ-хæу Андырхъое зæшхæгъæусæхæу Борæжъæ Къутасæрæ яшъао-хæу **Хъасанæ, Рæджæб, Хъусен** заом дагъæкыхæ зæхъум гу-гъæ ялæгъæ дæд ахæм псауу къа-гъæзæжыныу. Ау ягугъæ бæ-гъашлæ хуыгъæп, аныбжæ икы-гъæуи ябынхæм алулæжыгъæ-хæп. Заом Андырхъуаехæр мæ-къæнчæу ышлыгъæхæп: фронтым дагъæкыгъæ ябынхæр зæришхы-

Сицыхъæ телъæу сæло: Хъусен псауу щыл. Лы фæдæр бæ дæд, ау Андырхъое Хъусен фæдæу лы шыпкъæр зырыз!

гъæхæм икъэбар гуи хым ыуж адрæр итæу къалыгъæлæсыгъ.

Апæ чанæгъæр Хъусен. 1941-рæ илъæсым шæклогъу (ноябрæ) мазæм и 8-м Украинæм щызаозæ ащымыгъушæ-жыныу лыгъæшхо ащ зæ-рихæгъæ. Ихæгъæу, ибынхæм

хъопсырæри ыгукæу зызæрæты-ригъæпсыхæгъæхæри кыбгу-рагъалæх. Андырхъое Хъусен шылæгъæ къодыеп — блæзæ, машлоу стыгъæ.

Хъусен изакъоп совет шы-лакæм цыхæшхо фæзышлæ, ухæт-ми узкæхъопсын плæкышты шы-

кыгъæ ябын ашлæзыдырыгъæ хъадæгу машлор. Хъусенæ Рæджæбрæ ауж зыккæшлæжы-гъо римыгъæфæхæу зыгъæшхæкæ зымылæ хъадæгу Андырхъое зæшхæм анахыжæу **Хъасанæ** кылылæбагъ. Заор ыкæм фæккæуагъæу Румыниæм ар шы-фæхыгъ... Джауштæу, фронтыр æпæчыжæми, заом инæрымы-лæгъæу хъадæгушæхæр совет-скæ цыфхæм къалылæсышты-гъæх, топышæм, бомбæм, авто-мат огум æфæдæу тхæмыккæ-гъо къэбархæмкæ ахæм къаю-штыгъæх. Ау Ятлонæрæ дунæе заом илъæхæн фронт зæфæ-шхæафхæм ащылæхæу фæхыгъæ советскæ дзæклолæ нæбгырæ ми-нишæхæм лыгъæу зæрахæгъæр, яккæдыкæу зыфæдагъæр а бзæ-джæ-нæджæжымы джы кызнæ-сыгъæми тшлæушæфæ. Фæап ылапсæ илæ шлоигъæр кыиз-щæжæрæр, ар мылæкухæгъæ-ккæплæу зышлыхæрæ тшлæнæу, игуапæп игухæлæ мæхæаджæхæр

кытфигъæшлæшæгъæ. Джары пцы зыхæмылæ лыгъæри, шлæуыгъæу шыпкъæри! Тхъæм мы дунай-ри цыфыри шлæуыгъууæ кыи-зæригъæшлыгъæхæм, зæпстæури зыккæдыжкæу шлæуыгъууу мы-ккæдæу зæрæшылæштым аужы-рæ уахтæм бæрæ игугъу тшлæ-рæп. Шлæуыгъæу шыпкъæм пцлæр хæлæпыш, зымы шыцтæрæ-пыш, Андырхъое Хъусен илы-хъужыныгъæкæ ащ пхырыккæ, егъæшлæрæ шылæныгъæм хæхæ-жыгъæ. Ихæгъæу, шхæафитны-гъæм, шылæныгъæм апаæ осæ лъаплæ ытыгъ, ыль заом икыур-мæншылæу зыщæчæм, Текло-ныгъæшхом ылапсæ мыккæ-дыжыны ккæуачæу хæхъуагъ. Сицыхъæ телъæу сæло: Хъусен псауу щыл. Лы фæдæр бæ дæд, ау Андырхъое Хъусен фæдæу лы шыпкъæр зырыз!

КЪАТМÆС Фæтæм. Адыгæ Республикæм иза-служеннæ журналист.

ТЕКЮНЫГЪЭМ ия 70-рз ИЛЪЭС ИПЭГЪОКИ

Сэ сятэу Къазый Хъамедэ заор къежъэным ыпэкIэ илъэс зауэрэ колхоз тхьаматэу Хьа-тыгъужыкыуае Iоф чишлагъ. Илъэс 31-рз зыныбжыгъэ сянэу Дзыбэ Батыр ыпху Рэкъуат-рэ ежыррэ пшэшэ цыкIуитIу ялагъ: Светэ илъэсплI ыныб-жъэу, Риммэ илъэситIу хуэгъэу. Сэ сыныбэилыгъ. Заор къе-жы чылэм хульфыгъэу дэ-сыр зэкIэ зыдащым, сяти ахэм ахэтыгъ. Зыдащыгъэр мэзиш хуэгъэу сэ сыкхъэу. Сабы-ищыр ылыгъэу сянэ ятэу Дзыбэ Батыр дэжъ къэкIожы, джаш тыщиплугъ. Сянэшэу Дзыбэ Зул-хъаджэри сятэ фэдэу заом ачагъ. Ащ икIэлэцIыкIу закъоу Аслъан тIаплIэу сянэрэ тэтэ-жымырэ такыльэхэнагъ.

Сятэ заом зыхэкIуадэм тхы-лъэу сянэ къыфагъэхыгъагъэм итхэгъагъ: «...шышхъэлум и 31-м 1943-рз илъэсым къалэу Орел тидзэхэм заштэжыым а чыплэм щылэгъэ зоошхом гвар-дием икапитанэу, батальоным икомандирэу Къазый Хъамед Умарэ ыкIор хэкIодагъ. Караче-вскэ районым щыц къуаджэу Южаново ихъадэ щагъэтылыгъ».

Сянэшэу Дзыбэ Зулхъаджэр старшэ лейтенантэу Белорусскэ дзэхэм ахэтэу Польшэр шхъа-фит зашIыжыым ыуж Берлин нэсыгъэхэм ащыщыгъ. Улагъэ хуи госпиталым чIэлъыгъ мэзи-щэ. 1946-рз илъэсым къэкIожы,

Къазый Хъамед.

Мэлыльфэгъум и 18-м «Адыгэ макъэм» ЦыкIу Бэлэ итхыгъэу къыхиутыгъэм сызеджэм, сыгу къызэхыхы сынэпс къехыгъ. А зэо мыгъом къэралыгъо-шхоу шытыгъэ СССР-м ицIыф миллион 27-рз хэкIодагъ. Ащ шыщэу миллион 11-м еху зэуапIэм шыфэхыгъ, ад-рэхэр партизанху е гъэ-рзу аштагъэхэр ары.

Дзыбэ Зулхъадж.

Бэклэ тызэфэд, Бэл

IофшIаплэу зылуыгъэм Iухъажы (физикэмкIэ ригъаджэщыгъэх) илъэс зауэрэ Iоф ышлагъ, етIа-нэ парторгэу колхозым щылэ-жыагъ. Джаш ыналэ къыттетэу типлугъ, тыригъеджагъ. Илъэс 49-м итэу идунай ыхъожыгъ.

Сятэ нэшхъэй зэпытэу къы-гъэшагъэр къыхыгъ. Сэ дэгъоу къызгурылоштыгъ ащ ыгу ихы-кIырэр. Мары джы къызнэсы-гъэм чэщырэ сычъыным ып-кIэ Тхъэм селъэу сятэ пкIы-

хьаплэу сигъэлъэгунэу, игущылэ макъэ зэхэсхынэу. Къыздэху-ррп. Шэжъ тхылым итхэгъэ-гъэ адресымкIэ, архивым сы-тхи сялэулыгъагъ сятэ зыща-гъэтылыгъэ чыплэр нахъ гъэ-нэфагъэу къысфатхынэу. Джэуа-пэу къысатыжыгъэм итыгъ «Брянскэ хэкум а районыр ие хуэгъэш, ахэм афатх, яупчI» ылоу. Брянскэ архивым сызэт-хэм, джэуап къатыжыгъэп. Джашуэтэу илъэсхэр кIуагъэх.

Джы мыкIы хуэгъэр гъэшIэ-гоны. Сшыпхунахыжъ Све-тэрэ ишхъэгъусэгъэ ГошэкIо Кимэрэ (щылэжхэп) япхъоу Асе унэгъо дахэ илэу Белгород щэ-псэу. Ишхъэгъусэу Даутэ Нур-таз Iофэу ышIэрэм къыхэкIэу чылабэмэ альэлэсы. Караче-вскэ районым (Брянскэ пэгъу-нэгъу дэд) ит чылэ цыкIоу Ружное зыфалорэм къыщилъэ-гъугъ мыжъосынышхо лъэкIо-цIэ пчъагъэ тетхагъэу. Къош

къэхалъэкIэ заджэхэрэм хъа-дэу щагъэтылыгъэхэм тхылъэу яджыбэхэм къарахыжыгъэхэм альэкъуацIэхэр, ацIэхэр, зы-щыщхэр тетхагъэу, заом щы-фэхыгъэхэм афэгъэхыгъэу ма-къэ зэрагъэлущыр (ишхъэгъус, ян, ышыпху...) Джа сыным тетхагъ: «Казиев Хамед Ума-рович», зыфалопщыгъэр — Ка-зиева Рукуят Батыровна».

Сипхъорэлъф Асерэ ишхъэ-гъусэ Нуртазрэ кIохи мыжъо-сыныр зэрагъэлъэгъугъ, къэ-гъэгъэ Iаплэ кIэлъыралъхъагъ, сэдакъэ щатыгъ. Тхъэм елъэ-лугъэх джэнэт лъаплэр щымы-лэжхэм къаритынэу.

Адыгэ лъэкъуацIэ ахэтмэ алуи епллыгъэх, ау халъэгъуагъэп.

Сшыпху Риммэрэ сэрырэ тыгыгъ ыкIи Тхъэм телъэлугъ типсауныгъэ къыхымы тятэ зы-щыфэхыгъэ чыплэм тыклонэу.

Илъэс 70-рз мэхуу ТекIоны-гъэр тыхэгъэгу къызыдихыгъэр, ау непэ фэдэу а лъэхъан дэим игугъу къызащылэ, цыфыбэмэ агу къэузы, анэпс къехы, щы-мылэжхэм Тхъэ афелъэлух яахърэт дахэ хуэнэу.

Тхъэм ащ фэдэу зао къерэмы-гъэхуужъ. КъытIэхъухъэгъэ са-быихэм мамырныгъэ ялэу, зде-лэжхэу, япсауныгъэ пытэ зэпы-тэу, щылэкIэ дахэ Тхъэм къарет.

КЪАЗЫЙ Люб.
IофшIэным иветеран, пен-сием щыл.

Тичылэ къаухъумэзэ фэхыгъэх

1942-рз илъэсыр тыхэгъэгукIэ илъэс къин дэдэу шытыгъ, зышгъэ икIыгъэ нэмыц техакIохэм тх-хэгъэгу ичIыплэ зэфэшхъафхэр аштагъэхэу ып-кIэ къылыкIуатэщыгъэх. Темыр Кавказым къы-бэнагъэхэу чылэ, поселкэ, къутыр пчъагъэ аштагъэу, зэралIоигъоу ащыхъушIэщыгъэх.

Шышхъэлэу мазэм ахэр ти-къоджэ цыкIоу Псэйтику къэ-сыгъагъэх. Фашистхэм апэ-лупхъэу зэтэзылажэщыгъэхэр я 1137-рз дивизием щыщ ба-тальонхэр ары. Ахэм ахэт зэолIхэр кIочIаджэ хуэгъэхэу цытыгъэх, Iашэр афיקъуштыгъэп, щэ-гынхэр мэкIагъэх, танк, са-молет, чыжъэу орэ топхэр цы-лагъэхэп, шхончэо батальон къодыгъэх. КIочIэ зэфэмьдэм къыхэкIыкIэ тиэхэр къызэкIэ-кIонхэ фаеу хуэгъагъэ. Тыгъэ-къохьаплэмкIэ Адыгеим иаужырэ псэупIэу — тикъуаджэу Псэй-тыку шышхъэлэу и 15-м, тхъа-умэфэ мафэм ипчэдэжы, нэ-мыцхэм аштэгъагъ.

... Тикъуаджэ икыблэкIэ щылэ урамэу Шъэумэн Хъаз-рэт ыцIэкIэ щытым исэмэгъу-бгъукIэ зэкъош къэхэлпэ цыкIу шытыгъ илъэс пчъагъэрэ. Ащ саугъэтэу тетыгъэр пхъэмбгъум хэшIыкыгъагъ. Ар 1990-рз илъэ-сым, жъоныгъуакIэм и 9-м, Те-клоныгъэр къызыдагыгъэр илъэс 45-рз зыщыхуэрэм Iуахыжыгъ, къупшхъэхэу къычIахыжыгъэ-хэр чылэгум щашIыгъэ мемо-риал зэхэтым щагъэтылыжыгъ-гъэх. Мыжъосыным мырэуштыгъ тетхагъ: «1941 — 1945-рз илъэс-хэм щылэгъэ Хэгъэгъу зоошхом, тыхэгъэгъу класэ къаухъумэзэ, хэкIодэгъэ зэолIхэр егъашIэм тшыгъупшэщхэп».

Зэкъош къэхалъэм хъадэ къупшхъэхэр къычIахыжыи чы-лэгум зыщагъэтылыжыгъэхэ

мафэр къоджэдэхсэм егъашIэм ащыгъупшэжыштыгъ. А Iофыгъор зэшIозыгыгъэмэ ахэтыгъэх мыщ зэолIэу шыфэхыгъэхэр зылэ-гъугъэхэри, нэмыцхэм яунашъо-кIэ хъадэхэр зыгъэтылыжыгъ-гъагъэхэри. Къэр атIи, чIэлъхэр къычIахыжыгъэ зэхъум, тэ тызэ-рэгугъагъэр фэхыгъэ зэолIхэр зыщыщхэр нафэ хуэнэу тхылъ горэхэр къычIахынхэу ары, ау урыгъозэнэу зыпары цылагъэп. ГухэкI нахъ мышIэми, тичылэ къаухъумэзэ фэхыгъэ зэолIхэм ацIэхэр, зыщыщхэр мыгъэунэ-фыгъэхэу къэнагъэх.

1942-рз илъэсым шышхъэлэу мазэм и 15 — 17-м тичылэ щыхуэгъэм, тизэолIхэм ялы-хуужыныгъэ нахъ игъэкIотыгъэу джы сыкытегушылэ сшIоигъу.

1942-рз илъэсым шышхъэлэу икыхьагъум Краснодар илэгъо-блэгъухэм зоошхохэр ащыкIо-гъагъэх. Пыим ыкIуачIэрэ ти-зэолIхэм амалэу ялагъэмрэ зэ-фэдагъэп. Краснодар тидзэмэ къабынэн фаеу хуэгъагъэ. 1942-рз илъэсым шышхъэлэу ыгузэ-гухэм адэжъ Краснодар, ста-нищэу Елизаветинскэри пыим ыштэхэи, Пшызэ къекIонIэгъагъ. Псыхъоу Пшызэ иадырабгъукIэ щыс чылэу Хъащтыку тизэолI-хэм оборонэр щаубытыгъагъ. Чэц-мэфитIо заор кIуагъэ. Ти-батальонхэр зэкIэкIонхэ фаеу хуэгъагъэ. Пыр зэтыриIэжэнэу зэолI 50 — 60 фэдиз зыхэт куп къэнэгъагъ, ащ командирэу илэгъэ майорым ыцIэ мы-

гъэнэфагъэу къэнагъ. Зэтэлэжэ-кIо купым амал зэрилэкIэ нэ-мыцхэр къылымыгъэкIотэнхэр ипшъэрылыгъ. Дивизием хэ-хъэрэ частхэр станицэу Се-верскэм екIужыштыгъэх, ащ пыим щыпэуцунхэу, къыщызэ-тырагъэуцонэу щытыгъ.

Пшызэ исэмэгубгъу, Хъащтыку дэжъ, щыхуэгъэр зылээгъугъэ-хэм къызэралотэжыштыгъэм-кIэ, пыим пэлудыгъэ куп цы-кIур пхъашэу зэуагъэ, нэбгы-риш нахъ къэмынэу зэкIэ хэ-кIодагъэх, пыр сыхъат пчъа-гъэрэ зэтыралэжагъ. Нэбгыри-щэу къэнэжыгъэр (ахэм ащы-щэу тIур улэгъагъэ) къызэкIа-кIохи, Псэйтику къекIолэжыгъ-гъэх ыкIи мыщ нэмыцхэм къы-щауцухъэгъэ тизэолI купхэм къахэхъажыгъэх. Нэмыц само-летхэм бомбэхэр къоджитIу-ми къатырадзэщыгъэх, тизэолI-хэм пулеметкIэ къахоаштыгъэх. Псэйтику икыблэ лъэныкъокIэ чылэ гъунэм нэмыц десант къы-щетIысэхыгъагъ, ащ зэкIэкIорэ тизэолIхэу нахъ ауж къинагъэ-хэм ягъогупэ пибзыкIыгъ. Ащ къыхэкIыкIэ взводитIу фэдиз хуэрэ тизэолIхэр чылэм къекIу-жыгъагъэх, натрыф хатэм ахэ-гъуалъхъэхэи зэоным даублагъ.

А мафэм, шышхъэлэу мазэм и 15-м, тизэолI бэклае хэкIо-дагъ, ау гитлеровцэхэми утын ахыгъ — нэбгырэ 12 укIыгъэ хуэгъэ. Пчыхъэм омакъэхэр зэ-пыугъэх, тIэкIу-тIэкIузэ рэхъат хуужыгъэ. Нэмыцхэр гугъэщы-гъэх тизэолIхэр зэкIэ аукIы-гъэхэу, ау ащ Iофыр тетыгъэп. Куп-купхэу е зырызхэу хатэ-хэм тизэолIхэр ахэхъагъэх, ула-гъэхэри унагъохэм агъэбылыгъ-гъагъэх. Гъэмэфэ чэщхэр, нахы-бэрэмкIэ, мэзагъох, ау мы чэ-щыр шIункIыгъ, ошъопщэ шIу-

цIэмэ ошъогур зэлъабгъэгъагъ. Цыфхэр унэмэ къарыкIынхэкIэ цынэщыгъэх. Урамхэм нэмы-цыбзэ-румыныбзэ зэхэпхъэгъэ гущылэхэр жъугъэу къателыкIы-щтыгъ, бырсыр макъэхэри къэлущтыгъэх, Iупэлщынэ ыкIи шхонч омакъэхэр ащ хэтыгъэх. Нэмыцхэм текIоныгъэр хагъэунэ-фыкIынэу загъэхъазырыштыгъэ. Къуаджэм щыщ Шхъэлэхъо Ибрахимэ иунэхэм фашистхэр арысыгъэх, щагуми нэмыц зэолIхэр дэтыгъэх, унагъомэ къатырахыгъэ чэтхэр, тхъачэт-хэр, къазхэр мыщ къырахы-лагъэхэу щыпщэрыхъэщтыгъэх.

ОшIэ-дэмышIэу мэзахэм къы-хэкIи, тиофицер горэм гранат зэхэпхагъэр нэмыцмэ къахи-дзагъ. ПистолеткIэ къызэокIэзэ, натрыф хатэм хэхъажыгъ. Къы-блэ лъэныкъом, кыщыр зыдэ-щытыгъэм (джы мы чыплэм гурыт еджаплэр щыт) нэсыгъэу офицерыр аукIыгъ. Къызэрало-тэжыштыгъэмкIэ, ар майорыгъ. Пчэдыжыым нэмыц хъадэхэр зэкIэ къаугъоижыи, чылэм къы-дафыгъэ хульфыгъэхэм бэны-шхо кIыхъэу арагъэтыгъ. Бэ-ныр зытыгъэхэр Iуафыгъэх, хъадэхэр ежхэм зыми рамы-гъэлъэгъухэу агъэтылыжыгъы-гъэх. Бэнэу ахэр зычIэлъхэр еджаплэм ишагу гъунэ щыт, котельнэм пэблагъ.

Шышхъэлэу и 18-м, пчэды-жыым жы хъазырэу, Псэйтику итыгъэкъохъэпIэ лъэныкъокIэ кыкIи красноармейскэ отряд цыкIу чылэмкIэ къежыагъ. От-рядым зы бзылфыгъэ, енэгъуа-гъо медсестраштыгъэкIэ, хэтыгъ. Iашэхэр апэкIэ щигъэхэу, губ-гъо пцIанэм итхэу къуаджэм къекIуштыгъэх. Нэмыцхэм къуа-джэр зэраштагъэр ахэм ашIэ-щтыгъа е амышIэщтыгъа? А уп-

чIэр джэуапынчъэу къэнэжыи. Фашистхэм заом зыфагъэхъа-зырыгъэу красноармейцэхэр нахъ къагъэблагъэщтыгъэх, къо-джэ гъунэм Iут унэхэм яклашъо-хэм пулеметхэр атырагъэуцо-гъагъэх. Апэрэ щогъухэр нэ-мыцхэм зэрэрагъэкIыгъэхэм лпыпытэу, отрядым ыпэкIэ зи-дзи, заом даублагъ. Ар кIо-чIэ зэфэмьдэ зэуагъ, тэти-хэм ащыщхэр къаукIыгъэх, улэ-гъэ хылылэхэр зытелыгъэхэр гъэры хуэгъэх. Нэмыцхэм чIэ-нэгъэ ин дэдэ ашIыгъэп — дэ-гъоу улэшыгъагъэх.

Къуаджэм итыгъэкъохъэпIэ лъэныкъо щылэ силос мэшэ-шохэм адэжъ улагъэхэр щау-кIыжыгъэх. Шъофым илгыгъэ хъадэхэр арамыгъэгъэтылыжы-хэу тхъамафэ фэдиз тешлагъ. 1977-рз илъэсым, мэзаем къо-джэдэхсэм ялъэлэу къыдалы-тэзэ, хъадэхэр къычIахыжыи чылэ гъунэм Iутыгъэ бэны-шхом чIалъхъажыгъагъэх. Нэб-гыришхэу фэдиз силос машэ-хэм арылыгъ, къарахыжыгъэр хъадипшым нахыбэп. 1989-рз илъэсым къуаджэм мемориал зэхэт зыщашIым, зэкъош къэ-хэлэу цыкIум зэкIэ дэлъхэр къыдахыжыи, пчэгум ит къэ-халъэм далъхъажыгъагъэх. 2010-рз илъэсым хъадитф си-лос машэхэм къарахыжыи, икIэрыкIэу зэкъош къэхалъэм далъхъажыгъэх.

Илъэсхэр лъэкIуатэх, заом итыркъохэр кIыжыгъэх. Те-клоныгъэр тыхэгъэгъу къыздихы-гъэр илъэс 70-рз бэрэ пэмы-тэу хуэщт. ТизэолIхэу хэгъэ-гум пае зыпсэ зытыгъэхэр ыкIи псаоу къэкIожыгъэхэр тицIыф-хэм ащыгъупшэхэрэп, дахэкIэ, шIукIэ ахэм ацIэхэр къыралох.

ХЪУШТ Щэбан.

70

ТЕКІОНЫГЪЭМ ия 70-рэ ИЛЪЭС ИПЭГЪОКІ

Зы адыгэ унагъо изэо гъогухэр

Илъэсыклэр кыхъуэ
гъатхэм идэхагъэ зы-
кыиэтыжыкы къэс
гур кыфызэу тягу-
пшысэ мы дунэшхо
дахэр кытфэзыуху-
магъэу ар къззымы-
лъэгъужыгъэхэм.

Бишъэкъо Ахмэд.

лъэшкӀэ пыр чӀым хауагъ.
Аэростатыр жьым зыхэтыр
сыхъат фэдиз хъугъэу «Фокке-
Вульф 190» зыфилорэ само-
летищмэ зыкӀапхъотагъ, ти-
аэростат агъэкӀодынэу ыкӀи
бгъу зэфэшхьафхэмкӀэ къе-
охзээ машӀо кыштагъ. Кор-
ректировщик бланэми ылъэ-
кӀуитӀу къаулагъ. Мы чӀипӀэ
кӀинми кызыщыхэшхъожыгъ
тидзэкӀолӀ, аужырэ огъу шып-
кӀэхэм адэжъ машӀо къэзы-
штэгъэ аэростатим кӀипкӀи па-
рашютимкӀэ къепкӀэхыжыгъ,
ау чӀыгум иакӀыл шыуагъэу
кытефэжыгъ. Апэрэу дзэ-
кӀолӀыр къэзыгъотыгъэр ыкӀи
ащ еӀэагъэр санитаркэ ныб-
жыкӀэу Мария ары.

Заом ыкӀэм Выборгскэ аэро-
статхэм ядивизион быбын-зы-
лӀэтынмкӀэ ичасть Ибрахымэ
командир фашы.

Зэо илъэсхэм адыгэ дзэкӀолӀ

Бишъэкъо Талиб.

щыгъ. Зыщыфэхыгъэри амы-
шӀэу кыгъгъэзжыгъгъэп.

Талибэ МыекӀопэ мэкъу-
мэщ техникумым апэ щеджагъ.
Орджоникидзе дэт военнэ учи-
лищыри кыуыхыгъэу 1936-рэ
илъэсым щегъэжыагъэу кӀулы-
къум хэтыгъ. Стрелковэ взво-
дым икомандирэу шытыгъ. 1941-
рэ илъэсым Къыблэ-КъохъэлӀэ
фронтым хэтэу Белоруссием
щызаозэ, ивзвод пӀым кыу-
хъурэйи зэкӀэ хэкӀодагъ.

Ибрахымэ дзэ кӀулыкӀушӀэ
сәнэхъат гъэшлэгъон иӀэу псаоу
заом кыхэкӀыжыгъагъ. Ащ
гъашӀэр кыфэуапсагъэм фэдагъ.
Зэо гъогу хылыгъэхэр пӀым
кыдзыхыгъэ Ленинград кы-
щегъэжыагъэу, польскэ чӀыгум
нэсэу рикӀулыкӀыгъэх, кыгъгъэз-
жыгъ. Иунэп, икӀуаджэп, Нева
псыхъом тет кӀалэу зэо илъэс-
хэм кыуыхъумагъэм кӀожыгъэ.
ОшӀогу бгъашхъоу, жьым ще-
сын амалышхор иӀэу, артил-
лерие машӀом икорректиров-
щикэу адыгэ кӀалэр заом хэ-
лэжыагъ.

Краснодар дэтыгъэ кӀэлэ-
егъэджэ институтым ифизикэ-
хысап факультет кызыуэхым,
Улапэ кӀэлэегъаджэу лӀф ши-
шлагъ. Дзэ Плъыжыым 1940-

дэгъоу ышӀэщыгъэх, ныбжыкӀэ
пчъагъи а сәнэхъатим фиғъэ-
сагъ. Инаградной материал-
хэм кыызэралорэмкӀэ, адыгэ
кӀалэм изэо гъогу псынклагъэп.
Ащ ошӀогу шынагъом 242-рэ
дэбыбэягъ, артбатареэ 21-рэ,
минбатареэ 19, зенитнэ ба-
тареэ 21-рэ, бронемашӀокоу 3,
автоколоннэ 29-рэ, кӀухъэу 3
ыкӀи пӀым инэмыкӀ объект 79-
рэ кыыхыгъэщыгъ. Ибрахымэ
корректировкэ 80-у ышыгъэм
ихъатыркӀэ пӀым иартбатареэ

Бишъэкъо Ибрахым.

59-рэ, минбатареэ 17, авто-
колоннэ 12 ыкӀи кӀухъэу 3,
пӀым илъэсыдзэ ротэу 3 фэ-
диз зэбгырыфыгъ ыкӀи ыгъэ-
кӀодыгъ.

Нэмыцхэр машӀом нахъ лъэ-
шэу урыс аэростатхэу жьым
кыхэтэджэхэрэм ащыттэщты-
гъэх. ОшӀогу лъагэм ит кор-
ректировщикхэм зэкӀэ чӀы-
шхъашхъом щыхъурэ-щышӀэрэр
альэгъуштыгъ, псынклэу пӀым
игъэпсыкӀэ-шыкӀэ ехыплӀэгъэ
къэбарыр тидзэ иштабхэм ала-
гъэлэсыщтыгъ, зэкӀэ-шыкӀэхэр
кыызфагъэфедэхзэ, авиациер,
артиллерие машӀор, пыр зэ-
рзэхакъутэщтым пылгыгъэх.
Ахэр нэчан кӀочлэшхуагъэх, тэ

тилъэсыдзэ лъытэныгъэ ахэм
афишӀэу, «заом итхэкӀэ» яджэ-
щтыгъэх. ОшӀогу ихъагъу пӀпчъ
хэтрэ дзэкӀолӀкӀи ауж хъун
ылъэкӀыштыгъ.

В. Филипповым итхылы кы-

**Мамырныгъэм икӀэухъумэн Бишъэкъо зэшхэм
ялахышӀу хашыхъагъ. Ащ пае Ахмэдрэ Талиб-
рэ апсэ атыгъ, ащ пае Ибрахымэ щысэтэхыпӀэу,
адыгэ кӀал аригъалоу зыуагъэ, щытхъузехъэу шылагъ.**

зэрэцилоу, аужырэ пшӀэрылӀ
иныр 1945-рэ илъэсым игъэтха-
пэ и 18-м Гдынь ыкӀи Данциг
аштэнхэм ыпӀэкӀэ И. Бишъэкъом,
В. Беловым, А. Клишиным агъэ-
цакӀэщтыгъ. ТэтиехэмкӀэ анахъ
зылӀэтыгъо хылыагъ мыр. ПӀым
икрейсерхэм жьым щыхъурэм
гу кыызэрэлъатагъэмкӀэ макъэ
къагъэлугъ, жыкӀэщэгъу ащ те-
мышӀэу нэмыцхэм машӀошхо
зэхор аэростатим кыдашӀэ-
хыгъ. ДэкӀоегъумкӀэ пӀэцӀэны-
гъэр зезыхъэрэ Бишъэкъом
аэростатыр кыригъэуцохынэу
унашӀо ышӀи, игъусэхэр кыри-
гъэкӀыжыи ежъ зилӀэтыжыгъ.
Апэрэ машӀор пӀым икрейсе-
рищэу нӀпкыым кыуыхъагъэхэм
атыригъэпсыхъагъ, етӀанэ пӀым
ибатареэу тиехэм къапеохэрэр
зэкӀэ кылыгъэгъуэх, машӀор
афиузенкӀыгъ. Ащ лъыпытэу
топхэмкӀэ машӀор адишӀэхыгъ,
батареир зэхакъэтакъуи гугъа-

бгъашхъоу Бишъэкъо Ибра-
хымэ къэралыгъо тын лӀапӀэ-
хэр кыфагъэшхъошагъэх. Ахэм
ащыщых Жьогъо Плъыжыым
иорденитӀу, Хэгъэгъу зэошхом
иорденэу а 1-рэ, ыкӀи я 11-
рэ шыуашӀэ зилӀэхэр, Быракъ
Плъыжыым иорден, медальхэу
«За оборону Ленинграда», «За по-
беду над Германией», ахэм анэмыкӀхэри.

Хъадэгъу пашхъэм зефэм,
кӀелэзагъэу, кыпылыгъгъэу, са-
нитаркэу Марие псэогъу фэ-
хъугъ, унагъо ышлагъ. КӀэлищ
— Къэплъан, Олег, Валерэ
зэдапӀугъэх, ахэр еджагъэх,
гъэсагъэх.

Ибрахымэ зэо ужыми илъэс
14-рэ дзэ кӀулыкӀум, авиа-
цием хэтыгъ. Ащ ыуж мыжъом
дэлэжъэрэ заводым пэрытэу
щылэжыагъ. Станок гъэшлэ-
гъонэу кыукупшысыгъэм пае
ВДНХ-м идышӀэ медаль кы-

**Зэо илъэсхэм адыгэ дзэкӀолӀ бгъашхъоу Бишъэ-
къо Ибрахымэ къэралыгъо тын лӀапӀэхэр кыфа-
гъэшхъошагъэх. Ахэм ащыщых Жьогъо Плъыжыым
иорденитӀу, Хэгъэгъу зэошхом иорденэу а 1-рэ, ыкӀи
я 11-рэ шыуашӀэ зилӀэхэр, Быракъ Плъыжыым иор-
ден, медальхэу «За оборону Ленинграда», «За по-
беду над Германией», ахэм анэмыкӀхэри.**

ятэу Бишъэкъо Якъубэ иунагъо
къуаджэу Улапэ дэсыгъ. Ар
унэгъошхоу, унэгъо зегурыло-
жэу шытыгъ. Ащ кӀэлиплӀырэ
пшӀэщыпплӀырэ кыхъухъагъ.
ЗэкӀэри лӀф гъэнэфагъэхэм
афэгъэзагъэхэу, яшӀуагъэ къа-
гъакӀоу, зэралӀэкӀэу лажъэхэу
псэуштыгъэх. Якъубэ икӀалэхэм
арыгушхоу, еджэщтыр еджэу,
лӀфым фэгъэзагъэми ыгу еты-
гъэу зыпылӀыр ыгъэцакӀэу, зэ-
делэжъэхэу шытыгъэх. Ахэр унэгъо
кӀыхъэ хъунхэм ятэ щыгу-
гыгъ... Якъубэ ыпхъухэр якъо-
джэгъу кӀалэхэм адэкӀуагъэх,
унагъохэр ашлагъ.

КӀэлэ нахъыжъэу Алмахъ-
сид Краснодар щыпсэуштыгъ,
цокъэшлагъ. Къызищагъэм бэ
темышӀэу, 1939-рэ илъэсым,
«хэгъэгъум ипыицӀэр» пальхыи,
Сыбыр ащи, кыгъгъэзжыгъ-
гъэп. КӀалэ иӀэнэу игъо ифа-
гъэп.

Сэ сятэжъэу Ахмэд са-
быитӀу (сэ сятэу Юрэрэ сятэ-
шпыхъоу Зоерэ) иӀэу заом да-

рэ илъэсым ащагъ. Ар кымы-
ухызэ Хэгъэгъу зэошхор къе-
жыагъ. Зэо авиацием иштур-
манэу ригъэжыагъ. Анахъ къу-
лай зыхэлъ дзэкӀолӀхэм ахэ-
тэу корректировщикхэм якурс
кӀэкӀ кырагъэухыгъ, текӀоны-
гъэр кыдахыфэ офицерэу, Вы-
боргскэ аэростатхэм ядивизион
иапэрэ быбэкӀо-десант часть
хэтэу Ленинград зыуапӀэм иар-
тиллерие къэгъэгъунапӀэ кӀу-
лыкӀур щыхыгъ. Бишъэкъом
илыблэнагъэ ыкӀи иныбджэ-
гъухэр пӀым мэхъаджэм зэрэ-
зэуагъэхэр кышылотыгъ Вик-
тор Филипповым итхылӀэу
«Воздухоплататели» зыфилорэм.

Тхылым иавтор частым ика-
питаныгъ, адыгэ кӀэлэ лыблэ-
нэм кӀулыкӀур зеришхырым ар
щыгъозагъ. Адыгеим икӀэлэ
плугъэ ыщэчын ылъэкӀырэр, лы-
гъэу хэлъыр, шӀэныгъэу иӀэр
ыгъэшлагъо икӀуштыгъ. Исәнэ-
хъат хэшылкӀ дэгъу фырилагъ.
Аэростатим изэхэлъыкӀи, игъэ-
федэнкӀэ пылъ унашӀохэри

Бишъэкъо Ибрахым игулсэхэм ахэс.

пӀэр алахыгъ. Амал-къулаишхо
зылӀэкӀэлъ корректировщикэу
Бишъэкъо Ибрахымэ зыгорэ
шӀобгъэбылӀынэу шытыгъэл,
зэкӀэ аэростатимкӀэ ылъэгъу-
штыгъ ыкӀи артиллерие огъуищ

фагъэшхъошагъ, Октябрьскэ ре-
волюцием иордени кыратыгъ.

Джары зы адыгэ унагъо
кырыкӀуагъэр. Мамырныгъэм
икӀэухъумэн Бишъэкъо зэш-
хэм ялахышӀу хашыхъагъ. Ащ
пае Ахмэдрэ Талибрэ апсэ
атыгъ, ащ пае Ибрахымэ щы-
сэтэхыпӀэу, адыгэ кӀал ари-
гъалоу зыуагъэ, щытхъузехъэу
шылагъ.

Тимамыр огъу кытфиухъу-
мэу зэо машӀом пэтыгъэ пӀпчъ
ишӀэжъ дгъэлӀэпӀэным, ыцӀэ
тщымыгъупшӀэным мэхъанэшхо
и. Хэгъэгъушхом итарихъ адыгэ-
хэр зэрэхэт хъугъэ шыкӀэр
нахъыкӀэхэм ядгъашӀэмэ, ма-
мырныгъэм нахъ уасэ фа-
шышт, тыхэгъэу ис цыф лъэп-
кӀэхэм лыхъужыныгъэшхоу зэ-
рахъагъэр агъэлӀэпӀэшт.

**ХЪУНЭГО
(БИШЪЭКЪО) Аминэт.
Джамбэчыне еджапӀэм икӀэ-
лэегъадж.**

Адыгэ Республикэм ибыракъ и Мафэ фэгъэхьыгъ ЗыкIыныгъэм Итамыгъэу мэбыбатэ

(ИкIэух).

Сирием щыкIорэ заом кыыхэ-кIыжыгъэхэм гуцылэр зэлэпахы, Лыбзыухэм яунагъо мэфэкIым цытэлъэгъу. Япшашы, яшъэуитIуи адыгэ шъуашэхэр ащыгъых. Нэпсэу Нихъад зэрэсымаджэм фэшI кьехыльэкIыми, мэфэкIым хэлэжъэ. Илахылхэу США-м, Израиль ащыпсэурэмэ адыгэ быракъым и Мафэ фэгъэхьыгъэ кьэбархэр алыгъэлэсыгъэх.

Абыдэ Хысэ — Адыгэкъалэ, Нэгъуцу Шамсудин Афыпсыпэ кьарыкIыгъэх, Адыгэ Хасэм илофшIэн хэлэжъэх. Нэбгыритлуми зэралытэрэмкIэ, мэфэкIым лъэужэу кыгъанэрэр цыIэныгъэм епхыгъ.

Сурэтэр А Гусевым тырыхыгъ.

кIуатэрэр, быракъ уцышъор кьэралыгъо тамыгъэу зэрэтилэр хигъэунэфыкIыгъ.

Адыгэ быракъым и Мафэ республикэм имэфэкI шъхьалэу Бэгъушэ Адамэ ылытагъ. Адыгэ лъэпкъым гъогу хылыгъэу кыкIу-

Абхъазым язаслуженнэ артисткэу, Адыгеим инароднэ артисткэу Нэхэе Тэмарэ цыфмэ якIасэ хъугъэ оредэу «Адыгееу сигупсэу сикIас» зыфилорэр кылозэ, кIэлэцIыкIу купхэр кыдэуджыгъэх.

Зэфэхьысыжъхэр

Адыгэ быракъыр зыкIыныгъэм, мамыр псэукIэм игъэпытэн зэрафэгъэхьыгъэр гуцылэ щэрыохэмкIэ, тарихъ кьэбархэмкIэ зыхахэм кыщалогагъ. Театрალიзованнэ едзыгъом тэтэжым ироль кыщызышыгъэ артист цIэрылоу Тхьаркхоу Теуцожь сабыим иупчIэхэм джэуапхэр кьаритыжыхэзэ, жьогъо 12-м, быракъ уцышъом, щэбзэхэм, нэмыкIхэм якъэбархэр зэгъафэгъэу, гурылогъошлоу кылогагъэх. Ащ фэдэ упчIэ-джэуапхэр кIэлэцIыкIухэм ямызакъоу, лъэпкъ Iофыгъохэм агъэгуэмэкIыхэрэм ашлогъэшIэгъоных.

Адыгэ лъэпкъхэм ятарихъ Т. Тхьаркхуахъор кытегушылэ зэхум, IэкIыб хэгъэу кыкIыжыгъэхэм ащышхэм, кIэлэцIыкIухэм

гъэм ар кытегушылэзэ, быракъым плуныгъэ мэхъанэу илэр кызэ-ремылыхэрэм осэ ин фишIыгъ.

Оредыр кьашъом игъус

МэфэкI концертным Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо академическэ кьэшъокIо ансамблэу «Налмэсыр», Адыгеим и Кьэралыгъо оредыло-кьэшъокIо ансамблэу «Испамыер», ансамблэхэу «Ошъадэм» хэтхэр, «Мыекьюапэ инэфылъэхэр», «Зэрдахэр», оредылохэу Хьэпэе Рэдэд, ХьакIэко Алы, Цышэ Зар, Германием кыкIыжыгъэ пшынаоу Псыблэнэ Мурат, нэмыкIхэри хэлэжъагъэх. Барцо Руслъанрэ Нэгъой Зауррэ адыгэ музыкальнэ Iэмэ-псымэхэмкIэ ижырэ лъэпкъ оредышъохэр кырагъэуагъэх.

Адыгеимрэ Кьэбэртэе-Бэлкъарымрэ язаслуженнэ артистэу Быштэкъо Азэмат адыгэ быракъым фэгъэхьыгъэ оредыр урысыбзэкIэ кылуагъ. Журналистэу Беданэкъо Замирэ адыгабзэкIэ кыхидзэгъэ оредэу лъэпкъ кьэралыгъо быракъым ехылагъэр залым цыжынынчыгъ. Урысыем,

нэпсыр кьяхэу тлэгъугъэх. Нэпсыр сыдигъокIи гухэкIым епхыгъэп. Гушлогъо нэпсым цыфыр зэлыкIоуи бэрэ кыыхэкIы. СурэтышI-модельер цIэрылоу СтIашъу Юрэ, Адыгеим инароднэ артистэу ПэрэныкIо Чэтибэ, мэфэкI Iофыгъохэм язэхэцэн хэлэжъэгъэ-

хэ Шъхьапплэкъо Гъучыпс, Нэгъуцу Аслъан, Нэхэе Аслъан, Къуижъ Къэплъан, Хэкужъ Адам, ГутIэ Рэмэдан, Тэу Аслъан, нэмыкIхэм зэралытэрэмкIэ, гум лыIэсэу кьалорэ оредхэм, кьашъоу купхэм кьашIыхэрэм цыфыр апIу. Лъэпкъ шIэжыыр лъызыгъэклотэрэ зэхыхьэхэр нахъ гъэшIэгъон зэрэхъуцтхэм пылщытх.

Быракъыр «Налмэсым» ратыжыгъ

Илъэс 25-кIэ узэкIэлэбэжымэ, Адыгэкъалэ щыпсэурэ Дэрбэ Сачнэт адыгэ быракъэу ышIыгъагъэр кьэшъокIо ансамблэу «Налмэсым» ратыжыгъ. Купым ихудожественнэ пащэу Хьоджэе Аслъан кызыэрилуагъэу, адыгэ быракъыр «Налмэсым» и Унэ ихыгъэ чIыплэ рагъэклущт, лъэгъупхэу цытышIт. Дэрбэ Сачнэт пчыхъзэхыхэм хэлэжъагъ, «Тхьашъуегъэпсэу» раложыгъ.

Концертыр зыгъэуцугъэу, художественнэ пащэу Хьоджэе Аслъан, директорэу Бастэ Азмэт, режиссерэу Исуп Тимур, нэмыкIхэу мэфэкIым изэхэцэн хэлэжъагъэмэ гъэзетымкIи «Тхьашъуегъэпсэу» ятложы тшIоигъу.

Адыгэ джэгур

ХьатыякIоу Бэгъ Алкъэс адыгэ джэгур зэришагъ. ИскусствэхэмкIэ колледжым ипшынаохэм, кьэшъуакIохэу пчэгур кьэзыгъэдэхэгъэхэм, шIухьафтынхэр ныбжыкIэмэ афэзышыгъэ Ожъ Азэмат, кьэлэ кIоцIым радиомкIэ кьэтынхэр цызэхэзыщэгъэ Iэ-

Лышъхьэр кьафэгушIо

Кьэралыгъо филармонием ипэчIынатIэу шагъэпсыгъэ саугъэтэу лъэпкъхэм языкIыныгъэ фэгъэхьыгъэм дэжъ зэлукIэгъур шыльагъэклотагъ. Республикэм и Лышъхьэу ТхьакIушынэ Аслъан фагъэшъуаши, адыгэ быракъыр быбатэзэ лъагъу пчэгум щигъэлагъ. Нэгъэуплэлэгъу заулэм кыкIоцI сыда агу ихыкIыгъэр а чIыплэм кырихылагъэхэм?! ТхьакIушынэ Аслъанрэ Бэгъушэ Адамрэ адыгэ шъуашэхэр ащыгъ, зэготхэу быракъэу алэтыгъэр шъхьафитэу тыгъэм пэжыуэ зэрэбыбатэрэм лъэплъэх, нэгъушох.

Филармонием шыльагъэклотэгъэ мэфэкI зэхыхьэр Адыгэ Республикэм инароднэ артистэу Сихъу Станиславрэ Адыгеим изаслуженнэ артисткэу АфэшIэгъо Фаинэрэ зэрэшагъ. Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу ТхьакIушынэ Аслъан мэфэкIым хэлэжъэрэмэ кьафэгушIуагъ. Ащ кызыэрилуагъэу, «Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо быракъ и Мафэ хэушъхьафыкIыгъэу щыт. Адыгеим щыпсэурэ нэбгырабэмэ ящIэныгъэ адыгэ быракъым епхыгъ, хъугъэ-шIагъэхэм афызэплъэкIыжыхэзэ, IофшIэгъэшIухэр агу кьагъэкIыжых. Ащ фэшI тинепэрэ цыIэкIэ-псэукIэ тытегушылэ зыхъукIэ, кьэралыгъо быракъэу республикэм илэм гукIэ зыфэтэгъазэ. Адыгеим ис лъэпкъхэр унэгъо зегурыложэу зэдэпсэх. Тэ лэжыгъэр кьэтэгъэкIы, тычIэсынэу унэхэр тэшIых, кIэлэцIыкIухэр тэплух, тапэкIэ тэплъэ».

ТхьакIушынэ Аслъан игушылэ кызышIухышIтым тиродинэ цыкIу итарихъ мафэ кьэс зэрэлыдгъэ-

Сурэтхэр зэхыхьэм кыщытетхыгъэх.

Зэхэзышагъэр ыкIи кьыдззыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб кьэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъу-хэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кьэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыIэр:
385000,
кь. Мыекьюапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшгъэдэкIыжъ зыхьыр секретары: 52-16-77.
E-mail: adygvoyce@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыплэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зышыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекьюапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкIэмкIи пчъагъэр 4015
Индексхэр 52161 52162
Зак. 671

Хэутыным узшыкIэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗышыкIэтхэгъэхэ уахътэр
Сыхьатыр 18.00

Редактор шъхьалэр Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр

МэшIэкъо Саид

ПшгъэдэкIыжъ зыхьыр секретары ЖакIэмыкIо Аминэт